
Feiten & Cijfers

Gezelschapsdierensector 2011

Voorwoord

Met gezelschapsdieren heeft eigenlijk elke Nederlander wel te maken. Denk aan het hondje van de buurvrouw die elke dag kwispelend naar u toe komt, de kat die uw tuin bezoekt of de mooie vissen in het aquarium op het werk. Gezelschapsdieren maken dus een wezenlijk onderdeel uit van onze samenleving.

Voor u ligt de tweede uitgave van het rapport 'Feiten en Cijfers van de Gezelschapsdierensector', samengesteld in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. In 2006 verscheen dit rapport voor de eerste keer vanuit het Forum Welzijn Gezelschapsdieren van de Raad voor Dierenaangelegenheden. De informatie in dit geactualiseerde rapport is gebaseerd op informatie uit diverse bestaande onderzoeken en rapportages. Ten opzichte van 2006 is het rapport uitgebreid met informatie over nieuwe relevante ontwikkelingen in de sector, zoals dierenverzekeringen, internethandel, dierenverhuur en bijkomende diensten als hondenuitlaatservices. Ter verduidelijking dient opgemerkt te worden dat de meeste cijfers in de rapporten zijn gebaseerd op informatie uit het voorliggende jaar.

Het rapport is opgesteld als afstudeerproject binnen de opleiding Dier- en veehouderij, Hogeschool HAS Den Bosch. Met de verzamelde informatie kan een goed beeld verkregen worden van de aard, de omvang en de economische betekenis van de gezelschapsdierensector in Nederland en onderbouwd beleid ontwikkeld worden. Om het verkregen inzicht in de gezelschapsdierensector actueel te houden wordt geadviseerd om minimaal tweejaarlijks een vernieuwd rapport uit te brengen.

Zo divers als de sector is, zo divers zijn cijfers en bronnen. Aanvullingen, op- en aanmerkingen zijn daarom van harte welkom.

De Werkgroep 'Feiten en Cijfers'

Mw. N. Borst (jr. adviseur)

T.P.A. Megens (jr. adviseur)

Dr. ing. P.A.M. Overgaauw (lector diergezondheid)

Mw. M.M.E.M. Teurlings (jr. adviseur)

Ing. K.J.C. Verhoeven (projectleider)

Adviesgroep van externe deskundigen

Mw. B. Beekhof (Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren, NVG)

Ir. Ing. E. Gubbels (Platform Verantwoord Huisdierbezit, PVH)

Dr. A. Ploeg (Dibevo)

Drs. E. Virginia (Dierenbescherming)

1e druk, Forum Welzijn Gezelschapsdieren, Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag, 2006

2e druk, HAS Kennistransfer, Hogeschool HAS Den Bosch, 2011.

Inhoudsopgave

	Samenvatting	5
1	Gezelschapsdieren in Nederland	7
1.1	Ontwikkeling bevolking en gezelschapsdieren	7
1.2	De hond en zijn eigenaar	9
1.3	De kat en zijn eigenaar	11
1.4	Postduivenhouderij in Nederland	13
1.5	Vogels	13
2	Fokkers	15
2.1.	Hondenfokkers	15
2.2.	Kattenfokkers	15
2.3.	Fokkers/ kwekers overige diersoorten	15
3	Verenigingen, organisaties en stakeholders	17
3.1.	Verenigingen en organisaties van gezelschapsdieren	17
3.2.	Kinderboerderijen	17
3.3.	Dierenartsen	17
3.4.	Blindengeleide- en hulphonden	17
4	Hulporganisaties en dierenopvang	19
4.1.	Dierenbeschermingorganisatie	19
4.2.	Opvang en herplaatsing dieren	19
4.3.	Dierenambulances	19
4.4.	Aantal opgevangen en herplaatste dieren	21
4.5.	Opvang overige diersoorten	20
4.6.	Elektronische registratie van dieren en databanken	21
5	Opleidingen	23
5.1.	Cursussen	23
5.2	Opleidingen	23
5.2.1.	MBO	23
5.2.2.	HBO	23
5.2.3.	WO	24

6	Handel	27
6.1.	Bedrijven en handel in dieren(benodigdheden)	27
6.1.1.	Groothandel	27
6.1.2.	Detailhandel	27
6.1.3.	Supermarkten	27
6.2.	Dierenpensions en trimsalons	27
6.3.	Gezelschapsdieren bij de dierenarts	28
6.4.	Dierenbeurzen en tentoonstellingen	28
6.5.	Internethandel	28
6.6.	Dierenverhuur	29
6.7.	Dierenverzekeringen	31
7	Economische kengetallen	33
7.1.	Omzet fokkers	33
7.2.	Omzet dierbenodigdhede	33
7.3.	Kosten aanschaf gezelschapdieren	33
7.4.	Kosten opvang dieren zonder eigenaar	33
7.5.	Kosten dierenarts	34
7.6.	Kosten dierverzekering	34
7.7.	Totale uitgaven gezelschapsdierensector	34
7.8.	Omvang productie diervoeding gezelschapsdieren	34
7.9.	Omvang dierenimport en -export	35
7.10	Economische waarde van de gezelschapsdierensector	35
8	Diensten	36
8.1.	Fysiotherapie	36
8.2.	Hondenuitlaat services	36
8.3.	Gedragstherapie en training	36
9	Ontbrekende gegevens	37
	Referenties	38
	Bijlagen	40
	Bijlage 1. Rasverenigingen en liefhebbersverenigingen per diersoort	40
	Bijlage 2. Verenigingen en organisaties van de gezelschapsdierensector	42
	Bijlage 3. Dierenbeschermingsorganisaties	43
	Bijlage 4. Organisaties voor dierenopvang en herplaatsing	44
	Bijlage 5. Dierenbeurzen, tentoonstellingen en wedstrijden	47
	Bijlage 6. Fokkers/kwekers per diersoort	48

Samenvatting

Gezelschapsdieren zijn niet meer weg te denken uit de tegenwoordige maatschappij. Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat het hebben van een gezelschapsdier een positieve invloed kan hebben op de geestelijke en lichamelijke gezondheid van de eigenaar. Ze bevorderen de kwaliteit van het leven gunstig.

In Nederland neemt het aantal gezelschapsdieren de laatste jaren af, waarschijnlijk door de economische situatie en de verdere verstedelijking van Nederland. De huisdieren betreffen vooral de katten (2,9 miljoen), honden (1,5 miljoen), zang- en siervogels (2 miljoen) en aquariumvissen (6,6 miljoen). Het percentage gezinnen met een huisdier (59%) is echter met 4% gestegen. Het gemiddeld aantal huisdieren per huishouden is gedaald. Het aantal honden met stamboom bedraagt 37% van de totale populatie. Voor katten bedraagt dit aandeel 3% van het totaal aantal katten. Ze worden gefokt door zo'n 8.000 honden- en 5.100 kattenfokkers.

In Nederland zijn vijftien grotere dierenbeschermingsorganisaties actief. Het merendeel richt zich op één bepaalde diersoort, zoals vogels, vissen of papagaaien. Een deel van deze organisaties houdt zich ook bezig met een vorm van dierenopvang. Daarnaast zijn nog ongeveer 250 andere, kleinere organisaties die zich bezighouden met de opvang van dieren. Vaak gaat het ook hierbij om één diersoort. Het herplaatsingspercentage van de 115 asielen in Nederland ligt op 96% voor honden en 92% voor katten. Identificatie en registratie speelt daarbij een belangrijke rol.

Het internet is inmiddels een belangrijk medium voor de handel in dieren. Onderzoek in 2006 liet zien dat hier in een periode van twee weken 86.000 dieren aangeboden werden met een economische waarde van negen miljoen euro. Circa 150 groothandelbedrijven en 2.336 detailhandelsbedrijven zijn actief op het gebied van verkoop van dieren en dierbenodigdheden. De supermarkt neemt een steeds belangrijker plaats in bij de aankoop van diervoeding en benodigdheden met een gestegen marktaandeel van 41% naar 50%.

Voor verschillende diersoorten worden jaarlijks vele honderden wedstrijden, tentoonstellingen, beurzen en kampioenschappen georganiseerd. Het aantal dierenartsen voor gezelschapsdieren (1688) is vergeleken met 2006 met 16% gestegen. Het aantal dieren waarvoor een speciale dierenverzekering is afgesloten stijgt jaarlijks en bedraagt momenteel circa 180.000. Nieuwe onderwerpen in dit rapport zijn dierenverzekeringen, dierenverhuur, fysiotherapie, gedragstherapie en -training en hondenuitlaatservices.

Een huishouden geeft jaarlijks gemiddeld € 270 uit aan voeding en verzorging voor gezelschapsdieren. In totaal wordt in Nederland jaarlijks € 2,1 miljard aan gezelschapsdieren besteed. De economische betekenis van gezelschapsdierensector in Nederland blijft stijgen en wordt geschat op een totaal van € 3 miljard. De sector verschaft werkgelegenheid aan ongeveer 18.000 FTE's. De gezelschapsdierensector in Nederland vormt hiermee een economische factor van grote betekenis.

1. Gezelschapsdieren in Nederland

1.1. ONTWIKKELING BEVOLKING EN GEZELSCHAPSDIEREN

Aantal inwoners

Nederland had op 1 juli 2011 ongeveer 16,6 miljoen inwoners. Gemiddeld groeit de Nederlandse bevolking op jaarbasis per dag met 235 personen als resultaat van geboorte, sterfte, immigratie en emigratie.⁶

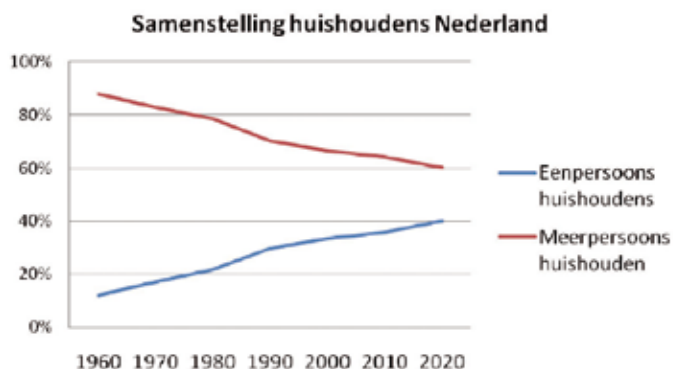
Leeftijdsopbouw

De leeftijdsopbouw van de bevolking in Nederland is aan sterke verandering onderhevig. De groep 65-plussers groeit en het aantal mensen onder de 20 jaar daalt. De gemiddelde levensverwachting voor een vrouw bedroeg 81,9 jaar en voor een man 78,3 jaar in 2010. Deze waarden zijn licht stijgend.

Huishoudens

Het aantal eenpersoonshuishoudens laat een duidelijke stijging zien. Op 1 januari 2010 telde Nederland 7,4 miljoen huishoudens waarvan 2,7 miljoen eenpersoonshuishoudens, dit is een stijging van 3% ten opzichte van 2000. Een trend binnen de eenpersoonshuishoudens is dat het aantal alleenwonende vrouwen langzaam daalt (2% in tien jaar). Verwacht wordt dat het aantal eenpersoonshuishoudens langzaam blijft stijgen met 7% tot 2020. Dan zal vier op de tien huishoudens bestaan uit één persoon zoals weergegeven in figuur 1.1⁷

Figuur 1.1. Samenstelling huishoudens Nederland⁷

Het gemiddelde gezin bestaat uit 2,2 personen, deze waarde is dalend sinds 2000 (2,3)⁶. Het aantal huishoudens met een gezelschapsdier wordt geschat op 59% (steekproefgrootte 7.900⁴²), wat een duidelijke toename is ten opzichte van 2005 (55%). In 34% van de huishoudens met huisdieren is een kat aanwezig, in 21% een hond en in 9,8% maakt zowel een kat als een hond deel uit van het huishouden³⁶. (steekproefgrootte: 7.500 huishoudens)

Betrouwbaarheid van de verschillende onderzoeken

Tijdens de actualisatie van dit rapport bleek dat de cijfers uit diverse bronnen sterk uiteenlopen, ondanks de gehanteerde steekproefgroottes en bekende namen van de onderzoeksbureaus. Als voorbeeld is gekeken naar de populatiegrootte van de honden en katten (Tabel 1.1). In deze rapportage is ervoor gekozen om de gepubliceerde cijfers van de Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren te blijven hanteren. De gehanteerde steekproefgrootte en bevestiging uit eigen berekeningen liggen ten grondslag aan deze keuze. Naar nu is gebleken zijn de gebruikte populatiecijfers in het rapport van 2006 (NVG) later gecorrigeerd. In dit rapport is gekozen om te vergelijken met de oorspronkelijk gepubliceerde populatiegegevens om verwarring te voorkomen. Als de gecorrigeerde gegevens echter kloppen, dan zou de conclusie moeten luiden dat het aantal honden in Nederland gelijk is gebleven en het aantal katten met 7% is gedaald. Opvallend is dat de cijfers van het NIPO behoorlijk afwijken van die van MarketResponse en weergeven dat er nauwelijks verandering zou zijn opgetreden in het aantal honden en katten ten opzichte van 2006. De opdrachtgevers van de verschillende onderzoeken kan geadviseerd worden om een volgende keer eerst te onderzoeken hoe deze verschillen verklaard kunnen worden en zijn te voorkomen.

Tabel 1.1. Populatiegrootte volgens diverse bronnen^{36,40}

Totale Populatie	Rapport 2006	NVG correctie 2006	NVG 2010	Dibevo 2009
Honden	1.760.000	1.500.000	1.493.000	1.880.000
Katten	3.300.000	3.100.000	2.877.000	3.307.000
Steekproefgrootte	15.000	15.000	7.500	2.150
Uitvoerder	Market-Response	Market-Response	Market-Response	TNS NIPO

Aantal gezelschapsdieren

In totaal zijn in Nederland circa 29,7 miljoen gezelschapsdieren aanwezig (Tabel 1.2). Het totaal aantal gezelschapsdieren is gedaald met 14%. Indien naar de afzonderlijke diergroepen wordt gekeken, valt op dat het aantal postduiven, reptielen en amfibieën gelijk is gebleven.

Veranderingen zijn vooral waarneembaar bij knaagdieren, postduiven, vijvervissen (toename) en konijnen, zang- en siervogels (afname). In 2010 werden 47.645 konijnen getatoeëerd volgens Kleindierliefhebbers Nederland. Vijvervissen zijn nog steeds de meest gehouden gezelschapsdieren in Nederland. De snelst dalende diercategorie zijn de zang- en siervogels, met een daling van 41% in vier jaar.

Tabel 1.2. Aantal gezelschapsdieren in Nederland^{27,36,40,46}

Aantallen (miljoen) Diersoort/ groep	2006	2010	2010 t.o.v. 2006
Katten	3,3	2,9	-13%
Honden	1,8	1,5	-17%
Konijnen	0,98	0,94	-4%
Knaagdieren	0,80	0,86	8%
Zang- en siervogels	3,4	2,0	-41%
Postduiven	5,0*	5,0	0% (zie tekst)
Reptielen	0,25	0,25	0%
Aquariumvissen	8,2	6,6	-19%
Vijvervissen	10,8	9,6	-11%
Totaal	34,5	29,6	-14,2%

* In het vorige rapport bleken niet de juiste cijfers te zijn aangeleverd door het NPO (toen 1.15 miljoen postduiven vermeld).

De meeste huishoudens met honden hebben één hond (80%). Bij katten is het houden van meerdere exemplaren gebruikelijker; 44% van de huishoudens met katten heeft twee of meer katten. Houders van de overige diercategorieën hebben vaker meer dan één dier (Tabel 1.3). Hierbij kan het gaan om meerdere vissen of bijvoorbeeld knaagdieren en een vogel.

Tabel 1.3. Gemiddeld aantal huisdieren per soort in huishoudens met gezelschapsdieren^{27,36,40,46}

Diersoort/groep	2006	2010
Katten	1,7	1,7
Honden	1,3	1,2
Konijnen	1,6	2,0
Knaagdieren	1,8	2,0
Zang- siervogels	5,2	4,1
Postduiven	60-100	60-100
Reptielen	7,0	7,0
Aquariumvissen	10,6	10,6
Vijvervissen	16,7	17,5

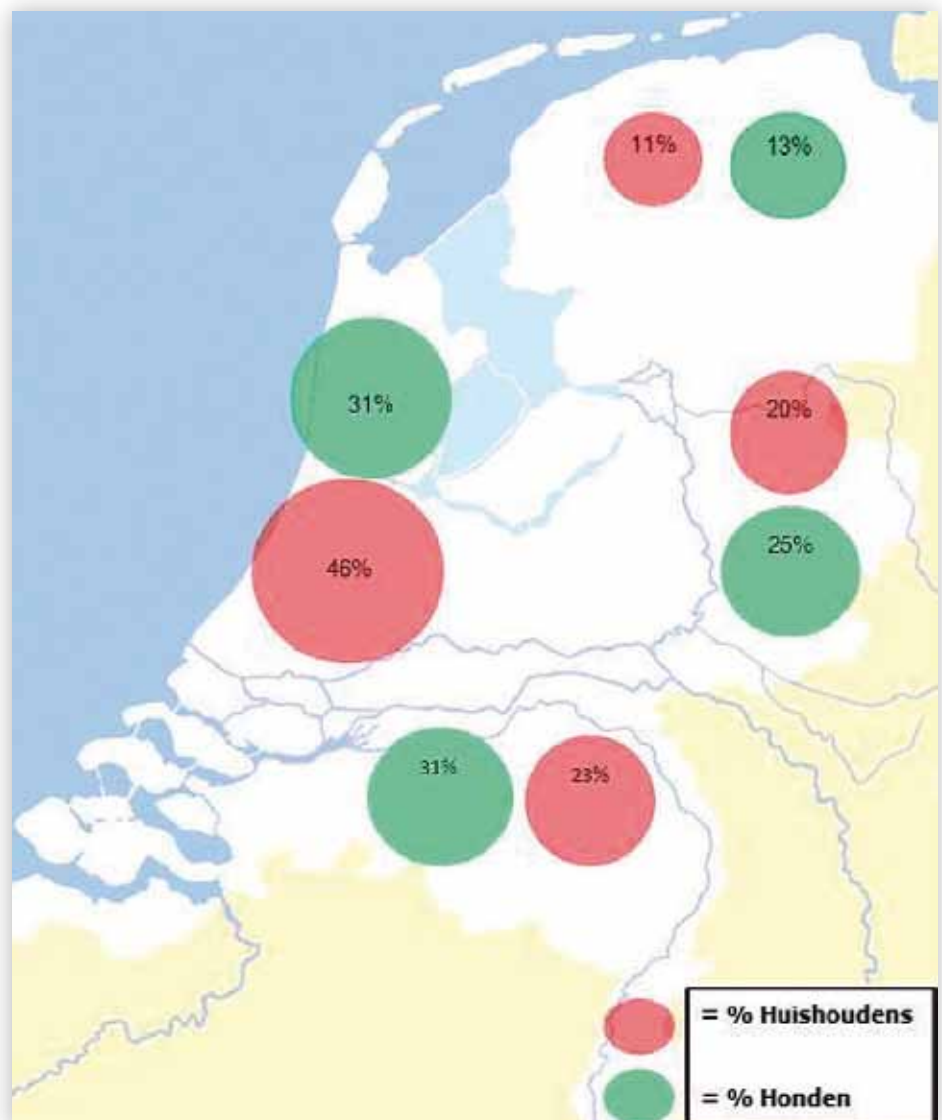
1.2. DE HOND EN ZIJN EIGENAAR

Aantal honden

In Nederland werden in 2010 ongeveer 1,5 miljoen honden gehouden door 21% van de huishoudens. Uit onderzoek kwam naar voren dat de gemiddelde hondeneigenaar in het buitengebied woont en kinderen vanaf veertien jaar heeft. Daarnaast is het houden van een hond afhankelijk van opleidingsniveau en niet van inkomen. Zo worden de meeste honden gehouden in huishoudens waar het inkomen gemiddeld is, er sprake is van een eigen onderneming, de huisvrouw tussen de 45 en 54 jaar oud is en deze een lage opleiding heeft gevolgd³⁶. In Figuur 1.2 is de verdeling van honden en huishoudens in Nederland weergegeven.

De verstedelijking staat direct in verband met met de daling van het aantal honden per huishouden. Dit is al zichtbaar in West-Nederland.

Figuur 1.2. Procentueel aantal honden en huishoudens in Nederland per regio³⁶

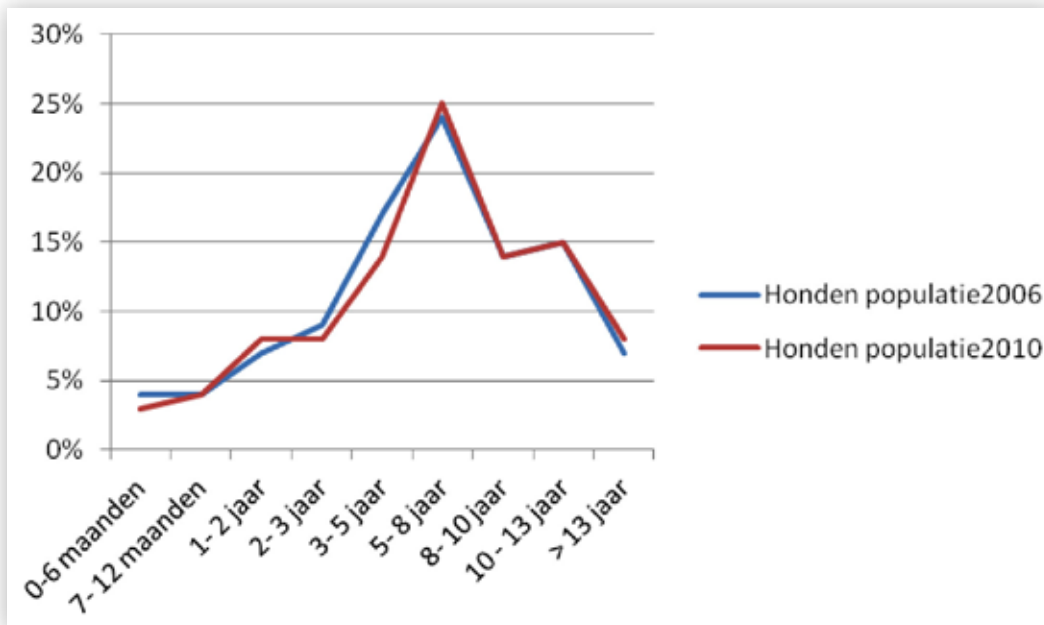

In de laatste twintig jaar is het percentage van de Nederlanders dat in stedelijke gebieden woont gestegen van 70% tot bijna 85%⁷.

Leeftijd

In Figuur 1.3 is de leeftijdsopbouw van de hondenpopulatie in Nederland weergegeven. Deze is stabiel vanaf 2007. Wel leefde in de tweede helft van 2010 significant meer honden van dertien jaar en ouder in vergelijking met de periode 2003-2005. De gemiddelde leeftijd van de rashondenpopulatie in 2010 bedroeg 6,8 jaar. In 2006 was dit nog 6,6 jaar³⁶. De gemiddelde levensduur bedraagt ongeveer tien jaar⁶³.

Figuur 1.3 Leeftijdsopbouw Nederlandse hondenpopulatie in 2006 en 2010³⁶

(Ras)honden

In tabel 1.4 is te zien dat de totale hondenpopulatie in de laatste vijf jaar met 15% is afgenomen. Wat opvalt is dat het aantal honden met stamboom met 10% is toegenomen en het aantal niet-rashonden met 25% is gedaald. Deze verandering zou betekenen dat rashonden met stamboom populairder zijn geworden en daardoor vaker worden aangeschaft dan overige honden en “look a likes”. Dit komt echter niet tot uiting in het aantal rashonden pups, dat daalde met 18%. Waarschijnlijk antwoorden respondenten in interviews dat ze in het bezit zijn van een rashond met stamboom, terwijl dit in veel gevallen niet het geval is (look-a-likes). De daling in het totaal aantal honden staat zoals eerder aangegeven in verband met de verstedelijking van Nederland.

Tabel 1.4. Hondenpopulatie in Nederland ^{36,37,41,62}

Hond	2006	2010	Verskil
Totale populatie	1.760.000	1.493.000	-15%
Rashond met stamboom	502.000	552.000	+10%
Overig + zonder stamboom	1.258.000	941.000	-25%
Pups			
Totaal	180.000	149.000	-17%
Rashond	50.000	41.000	-18%
Overig	130.000	108.000	-17%

In totaal staan 360 hondenrassen vermeld op de internationale FCI-lijst (Fédération Cynologique Internationale). Hiervan worden 270 verschillende rassen jaarlijks ingeschreven in het Nederlandse hondenstamboek. De top drie van populairste hondenrassen is nog steeds gelijk aan 2006: nummer één is de Labrador Retriever, gevolgd door de Duitse Herder en de Golden Retriever⁴¹.

Herkomst

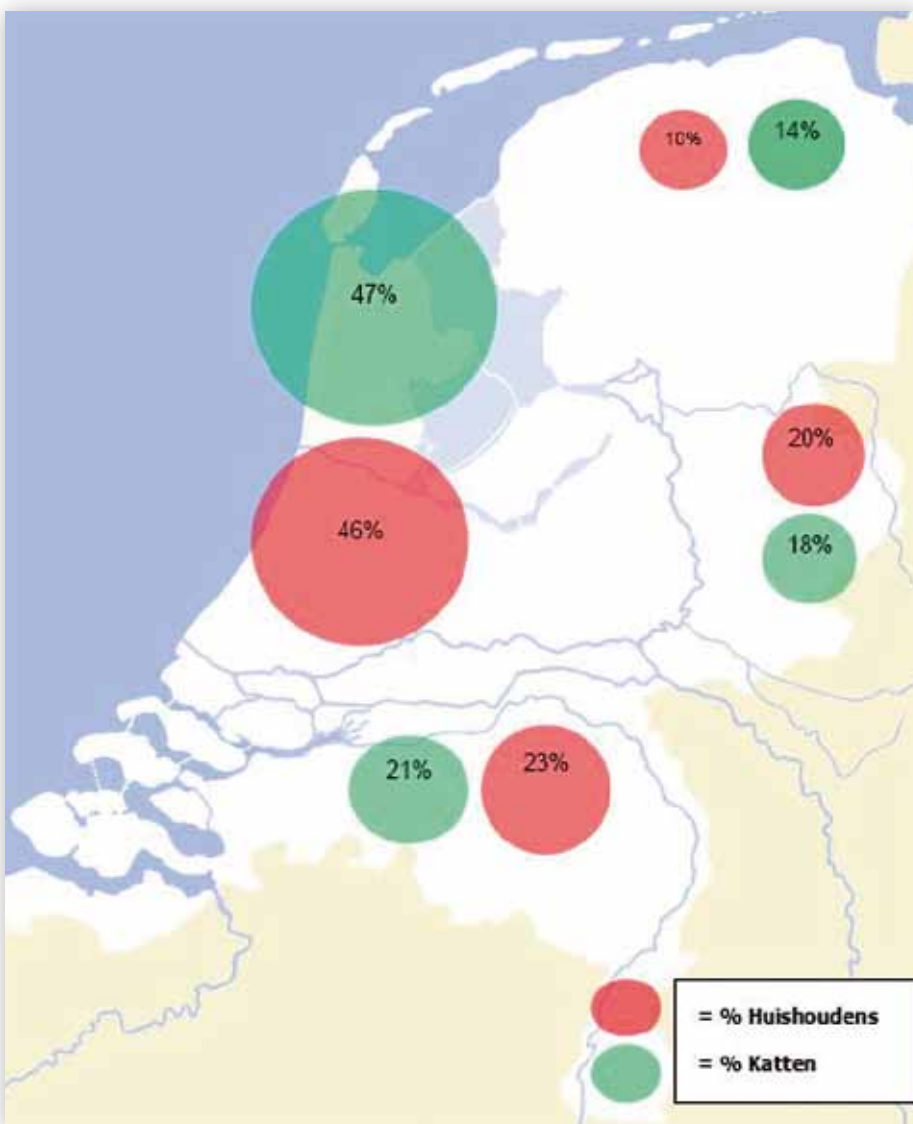
De herkomst van honden in Nederland is stabiel en gelijk aan 2006. Fokkers zijn verantwoordelijk voor 44% van de honden, zowel met als zonder stamboomcertificaat. De overige 56% is afkomstig van particulieren, dierenasiels en handel (internet- en dierenhandelaren)⁴⁰. In tabel 1.4 is te zien dat ook het aantal pups is afgenomen in de afgelopen jaren. De verhouding pups met stamboom en overige is ongeveer gelijk gebleven. De gemiddelde nestgrootse bedraagt 5,1 pups³⁷.

1.3. DE KAT EN ZIJN EIGENAAR

Aantal katten

In Nederland werden in 2010 ongeveer 2,9 miljoen katten gehouden door 34% van de huishoudens. Het gemiddeld aantal gehouden katten per huishouden ligt op 1,7³⁶. In figuur 1.4 is de verdeling van katten en huishoudens in Nederland weergegeven.

Figuur 1.4. Procentueel aantal katten en huishoudens in Nederland per regio³⁶

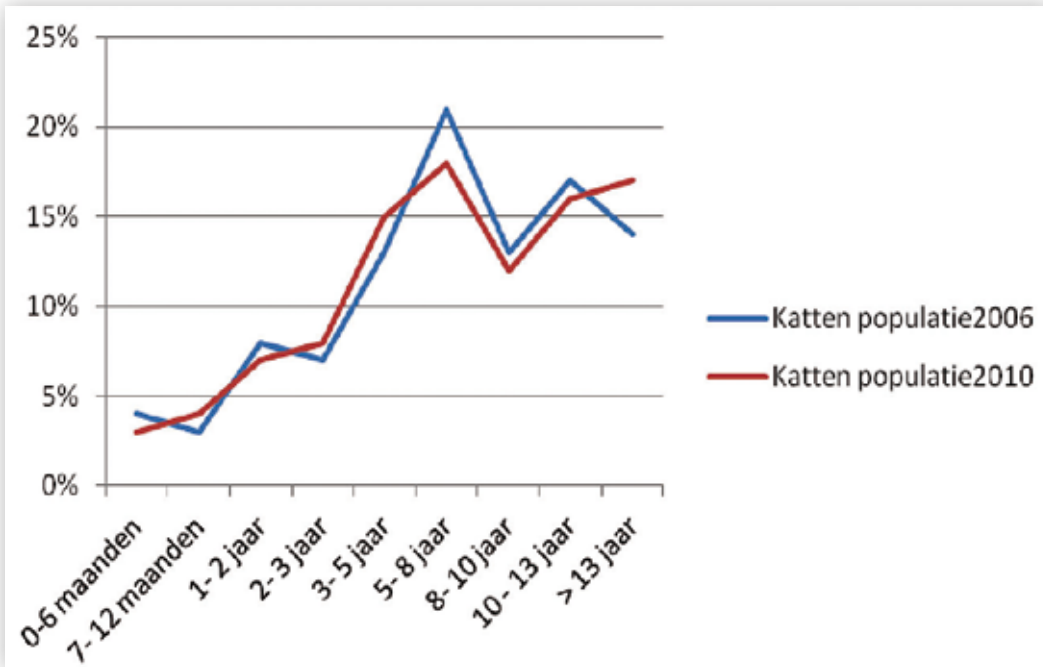

De meeste katten zijn aanwezig in West-Nederland (47%). Verhoudingsgewijs wonen, ten opzichte van de hoeveelheid huishoudens, de meeste katten in Noord-Nederland. De meeste huishoudens met katten zijn één- of tweepersoonshuishoudens met oudere personen, waarin de huisvrouw 50 jaar of ouder is (38%). De meeste katten bevinden zich echter in gezinnen met kinderen in diverse leeftijdscategorieën (39%). Er is geen relatie gevonden tussen de huishoudens met katten en verstedelijking of opleiding. Wel werd gevonden dat volwassenen die zich niet op de arbeidsmarkt bevinden (22%) en huishoudens met een huisvrouw van 65+ minder vaak een kat hebben (16%). Uit onderzoek blijkt tevens dat 27% van de huishoudens met katten een hoog inkomen heeft³⁶.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de Nederlandse kattenpopulatie bedraagt 7,7 jaar. Dit is een stijging van 0,7 in vier jaar. Van de kattenpopulatie bestaat 7% uit kittens (203.000 stuks) zie tabel 1.5. De leeftijdsopbouw van de totale kattenpopulatie is vergelijkbaar met het rapport uit 2006 en weergegeven in Figuur 1.5³⁶.

Figuur 1.5 Leeftijdsopbouw kattenpopulatie 2006- 2010 ³⁶

(Ras)katten

De totale kattenpopulatie is gedaald met 13%, waarschijnlijk mede door de economische crisis (Tabel 1.5). Met betrekking tot informatie over raskatten is slechts van de helft van de twaalf kattenverenigingen, te weten Mundikat, Felikat, NLKV, NRKV, NPV en Limbra Cat, de gevraagde informatie ontvangen. Hiermee kan worden geschat dat in 2010 in totaal 8.800 raskittens in 2700 nesten werden gefokt (3,3 kittens per nest). Het aantal raskatten met stamboom is met 45% gedaald ten opzichte van 2006. Deze vermeende daling is waarschijnlijk mede het gevolg van de gehanteerde steekproef- en interviewmethode in 2006. Als alle kattenverenigingen volledige cijfers aanleveren, kan dit beeld in de toekomst nauwkeuriger worden.

In totaal zijn 45 kattenrassen erkend door de Fife (Fédération Internationale Féline) die in vier groepen worden verdeeld. Daarnaast is het ras Peterbald een voorlopig erkend ras. Er worden twee huiskatrasen erkend, namelijk de langharige en de kortharige huiskat¹³. De top drie van populairste raskatten wordt gevormd door op nummer één de Main Coon, gevolgd door de Britse Korthaar en de Heilige Birmaan. Deze laatste is nieuw in de lijst.

Tabel 1.5. Kattenpopulatie in Nederland ^{36,62}

Kat	2006	2010	Vershil
Totale populatie	3.300.000	2.877.000	-13%
Met stamboom	165.000	90.000	-45%
Kat overig	3.135.000	2.787.000	-11%
Kittens			
Totaal	320.000	296.000	-7%
Met stamboom*	16.000	8.800	-45%
Overig	304.000	287.200	-5%

* Geschat op basis van informatie afkomstig van de helft van de kattenverenigingen

Herkomst

De herkomst van katten in 2010 is te vergelijken met die van 2006. Katten afkomstig van fokkers bedroeg 8%, de overige 92% van de katten kwam van particulieren of uit het asiel³⁶.

1.4. POSTDUIVENHOUDERIJ IN NEDERLAND

De grootste groep gezelschapsdieren wordt gevormd door de postduiven met maar liefst vijf miljoen dieren. De Nederlandse Postduiven Organisatie is de grootste vogelgerelateerde organisatie van Nederland met 24.000 leden. De leden zijn verdeeld over 815 kleine verenigingen verspreid over twaalf afdelingen, die samenwerken in één nationale bond. De gemiddelde leeftijd van de leden bedraagt 67 jaar en dit geeft aan dat deze tak van dierensport aan het vergrijzen is. Gemiddeld heeft elke duivenhouder tussen de 60 en 100 duiven. De exacte nieuwe aanwas is niet te geven, maar jaarlijks worden 1,2 miljoen nieuwe ringen uitgegeven voor nieuwe dieren. Jaarlijks neemt de bestaande populatie met één miljoen dieren af door overlijden, aanvallen tijdens hun vlucht en wegvliegen. Slechts enkele worden naar het buitenland verkocht. In Nederland zijn enkele honderden commerciële postduivenhouders die duiven fokken voor de verkoop²⁷.

1.5 VOGELS

In Nederland worden door liefhebbers bijzondere vogelsoorten gehouden, variërend van kanaries tot kromsnavels en exotische vogels. Het aantal vogels per categorie is geschat aan de hand van het aantal uitgegeven ringen door de Confédération Orthologique Nederland (COM). Dit is de overkoepelende organisatie waarbij de grootste bonden zijn aangesloten. De cijfers geven een benadering, aangezien niet alle uitgegeven vogelringen gebruikt worden (Tabel 1.6). Ringplicht geldt alleen voor Europese vogels, vogels van de Cites A en B-lijst en vogels die deelnemen aan tentoonstellingen. In de laatste jaren heeft een daling van het aantal vogels met 5% plaatsgevonden. Dit is toe te schrijven aan de vergrijzing van de houders in deze sector³ maar ook het gevolg van het importverbod sinds 2007.

Tabel 1.6. Aantal uitgegeven vogelringen in Nederland⁸

Vogelsoort	2006	2010
Kanarie	900.000	855.000
Exotische en Europese vogels	580.000	551.000
Kromsnavels	360.000	342.000
Kwartels en exotische duiven	9.000	8.550
Hoenderachtigen	176.000	167.200
Sier- en watervogels	44.000	41.800
Index	100	95

2. Fokkers

2.1. HONDENFOKKERS

In 2010 waren er 8.000 fokkers aangesloten bij de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied, een daling van 11% ten opzichte van 2006. De Raad verzorgt de stamboomregistratie van pups die gefokt worden. De leden fokken voornamelijk voor hun hobby.

In 2010 waren 426 bedrijfsmatige fokkers ingeschreven bij de Raad van Beheer. Bedrijfsmatig wordt gedefinieerd als “anders dan incidenteel, met een zekere omvang en regelmaat, ongeacht of er sprake is van financieel gewin”¹⁰. Van deze 426 fokkers, brachten 277 fokkers meer dan vijf nesten per jaar voort³⁷. In 2006 werd het aantal fokkers dat bedrijfsmatig pups fokte nog op 1.600 geschat. Hierin is een daling van ruim 73% waarneembaar¹⁹. Bij de Vereniging van Beroepsmatige Kennelhouders (VBK), die rassen zonder stamboom fokken, waren in 2010 nog 33 fokkers aangesloten³³, een daling met 20% t.o.v. 2006 (n=41).

2.2. KATTENFOKKERS

Het juiste aantal kattenfokkers in Nederland is niet bekend omdat niet alle kattenverenigingen informatie hebben aangeleverd. Op basis van de verenigingen die wel informatie hebben verstrekt kan het totaal aantal leden op 8.500 worden geschat. Hiervan is circa 60%, dus 5.100 leden actief fokker. Dit zou een halvering betekenen ten opzichte van 2006.

2.3. FOKKERS/ KWEKERS OVERIGE DIERSOORTEN

Bij de Kamer van Koophandel waren in 2010 twaalf bedrijfsmatige fokkers/kwekers van vogels, 15 van reptielen en 37 van vissen ingeschreven. Verdere informatie is terug te vinden in Bijlage 6.

3. Verenigingen, organisaties en stakeholders

3.1. VERENIGINGEN EN ORGANISATIES VAN GEZELSCHAPSDIEREN

In Bijlage 1 is een overzicht opgenomen van ras- en liefhebbersverenigingen, uitgesplitst per diersoort. Waar bekend is het ledenaantal vermeld. In Bijlage 2 zijn de grotere Nederlandse verenigingen of organisaties voor gezelschapsdieren vermeld. De lijst van Nederlandse verenigingen en organisaties is niet significant in omvang toegenomen in vergelijking met 2006.

3.2. KINDERBOERDERIJEN

Het aantal dieren op kinderboerderijen is vreemd genoeg niet bekend. De Stichting Kinderboerderijen Nederland (SKBN) meldt hier wel onderzoek naar te doen. In Nederland zijn 500 instellingen die zich “dierenweide” of “kinderboerderij” noemen. Ruim 300 instellingen hiervan zijn aangesloten bij het SKBN, dit zijn voornamelijk kinderboerderijen. Deze worden jaarlijks door ongeveer 30 miljoen mensen bezocht. Als er uit wordt gegaan van zes konijnen en cavia's per kinderboerderij komt het aantal uit op circa 3.000 cavia's en konijnen. Op een kinderboerderij werkt gemiddeld 1,5 betaalde werknemer (met name de beheerder) wat uitkomt op 750 werknemers. Daarnaast werken gemiddeld 25 vrijwilligers per kinderboerderij oftewel 12.500 vrijwilligers.⁴⁷

3.3. DIERENARTSEN

In Nederland zijn 804 dierenartspraktijken die specifiek gericht zijn op gezelschapsdieren, en 318 gemengde praktijken voor zowel gezelschapsdieren als landbouwhuisdieren. Van de dierenartsen is 47% zelfstandig ondernemer. In totaal werken 3.180 praktiserende dierenartsen waarvan 1.370 alleen voor gezelschapsdieren. In een gemengde praktijk is gemiddeld één dierenarts verantwoordelijk voor gezelschapsdieren. In totaal zijn er dan circa 1.688 dierenartsen voor gezelschapsdieren werkzaam. Dit is een toename van 16% ten opzichte van vijf jaar geleden³⁰. Een klein aantal dierenartsen meldt complementair werkzaam te zijn. In 2010 waren dat 61 holistische en 35 homeopatisch werkzame dierenartsen, 31 veterinaire acupuncturisten, acht chiropractoren en vier dierenartsen voor 'integrative manual therapy'

3.4. BLINDENGELEIDE- EN HULPHONDEN

In Nederland zijn momenteel vijf erkende geleidehondenscholen actief:

1. Koninklijke Nederlandse Geleidehonden Fonds²⁹
2. Geleideschool Herman Jansen¹⁶
3. Desubo Blindengeleidehonden Opleidingsinstituut¹¹
4. Geleidehondenschool Martin Gaus¹⁷
5. Geleideschool Ans L'Abée¹⁵

Het KNGF bezit een CBF-keurmerk (Centraal Bureau Fondsenwerving). De andere scholen zijn commerciële aanbieders en niet van donaties afhankelijk. Het KNGF levert per jaar ongeveer 110 honden af en heeft 77 betaalde werknemers in dienst. Daarnaast zijn nog circa 500 vrijwilligers verbonden aan het KNGF²⁹. De overige scholen leveren per school jaarlijks circa 20 à 25 honden af. Dit komt neer op een totaal van 90 honden. In Nederland worden jaarlijks gemiddeld 254 honden beschikbaar gesteld aan mensen met een visuele beperking. Bij de Nederlandse Vereniging voor Geleidehondgebruikers zijn 265 visueel gehandicapten aangesloten. Naar verwachting is dit eenderde van het totaal dat gebruik maakt van een geleidehond (795).

Naast de geleidehondenscholen zijn er een aantal organisaties die zich richten op het opleiden van speciale hulphonden. Stichting Hulphond Nederland stelt jaarlijks gemiddeld 54 honden ter beschikking aan mensen met een lichamelijke of auditieve beperking⁵⁰. Stichting Assistentiehond Nederland en Stichting “Een hond kan de was doen” zijn organisaties met dezelfde doelstelling. Stichting ZorgDier Nederland is een onafhankelijke kennis- en projectorganisatie, die vrijwilligers met hun eigen huisdier werft, opleidt en inzet voor mensen die zorg nodig hebben. ‘ZorgDier-teams’ (vrijwilliger & huisdier) bezoeken zorginstellingen of mensen thuis als onderdeel van het zorgaanbod (activiteit en/of therapie). In totaal wordt door deze organisatie aan ongeveer 12.800 patiënten per jaar hulp verleend. Dit gebeurt door 180 mensen die sinds 2002 zijn opgeleid⁵³.

Naast honden voor de zorg bestaan nog vele andere manieren waarbij honden gebruikt worden ten dienste van de mens tijdens het beoefenen van een sport. Dit zijn: agility/behendigheid, apporteesport, baanrennen, breiten sport, canicross, coursing/windejachthondenjacht, dogdance/canine freestyle, dog frisbee, flyball, obedience, rally, schapendrijven, sledehonden, speuren, drijfbal/treibbal en waterwerk. In Bijlage 2 staat een overzicht van verenigingen en organisaties die hierbij betrokken zijn.

4. Hulporganisaties en dierenopvang

4.1. DIERENBESCHERMINGSORGANISATIES

Bijlage 3 geeft een overzicht van het aantal dierenbeschermingsorganisaties die het meest relevant zijn voor de gezelschapsdierensector. In Nederland zijn vijftien grotere dierenbeschermingsorganisaties actief. Het merendeel richt zich op één bepaalde diersoort, zoals vogels, vissen of papagaaien.

4.2. OPVANG EN HERPLAATSTE DIEREN

In Nederland zijn naar schatting ruim 300 opvangcentra (inclusief asielen)³⁴. De meeste richten zich op één of twee diersoorten, meestal hond en kat. Daarnaast zijn twaalf grotere opvangcentra aangesloten bij de vereniging van Opvangcentra voor Niet- Gedomesticeerde Dieren (VOND) (Bijlage 3)⁶¹.

4.3. DIERENAMBULANCES

In Nederland zijn 92 dierenambulances actief, waarvan 36 ambulances van de dierenbescherming. De overige ambulances zijn van onafhankelijke organisaties. De Federatie Dierenambulances Nederland (FDN) behartigt in algemene zin de belangen van aangesloten dierenambulances, hierbij zijn 70 ambulances aangesloten. Dit zijn eigen verenigingen, coöperaties of maken deel uit van de landelijke dierenbescherming. De ambulances worden bemand door circa 4.000 vrijwilligers. In het vorige rapport kon de FDN nog melden dat aan 250.000 dieren per jaar hulp was verleend, maar deze informatie is nu niet meer bekend, mogelijk omdat 22 ambulances niet zijn aangesloten bij de FDN^{10,12}.

4.4. AANTAL OPGEVANGEN ER HERPLAATSTE DIEREN

In totaal zijn in Nederland 115 asielen die gezelschapsdieren opvangen. Hiervan zijn 53 nauw verbonden aan en 33 erkend door de Dierenbescherming. In Tabel 4.1 worden de aantallen honden en in Tabel 4.2 de katten vermeld die de asielen jaarlijks opvangen. Bij de inkomende honden gaat het om zwervedieren, afstandsdieren en in beslag genomen dieren. Sinds enkele jaren heeft de dierenbescherming geen relatie meer met asielen die niet samenwerken met deze organisatie. Aangezien het niet wettelijk verplicht is om deze gegevens centraal te melden, zijn de gegevens van de overige 62 asielen niet bekend. De gegevens van de dierenbescherming zijn daarom geëxtrapoléerd naar alle 115 asielen¹⁰. Vergeleken met 2006 is het aantal opgevangen honden dalend (-10%) en katten stijgend (+11%). Het percentage honden dat terug gaat naar de eigenaar blijft stabiel rond de 44%. Het percentage katten dat teruggaat naar de eigenaar is echter opvallend gestegen (15,5%) vergeleken met 2006 (9,5%). Dit laatste verschil is te mogelijk te verklaren door het feit dat katten vaker voorzien zijn van een identificatiechip. Hierdoor kan de eigenaar eenvoudig worden getraceerd (zie ook paragraaf 4.6).

Tabel 4.1. Aantal honden in asielen¹⁰

	2006	2008	2009
Opvang	23.964	24.274	21.571
Retour eigenaar	10.772 (45%)	10.489 (43%)	9.568 (44%)
Geplaatst	11.031	12.066	10.719
Uitwisseling	355	218	450
Euthanasie	987	995	1.037
Overleden	79	51	45
Onbekend	133	139	102
Totaal uit	23.488	24.154	21.909

Tabel 4.2 Aantal katten in asielen¹⁰

	2006	2008	2009
Opvang	47.235	54.135	52.584
Retour eigenaar	4.476 (9,5%)	5.269 (9,7%)	8.135 (15,5%)
Geplaatst	35.541	41.499	39.524
Uitwisseling	647	620	567
Euthanasie	4.032	4.293	4.520
Overleden	1.370	1.647	1.250
Onbekend	671	949	733
Totaal uit	46.737	54.277	51.851

Stichting 'Dierenasiels en internet' (www.dierenasiels.com) herplaatst honden en katten die in asielen verblijven via het internet. In 2010 zijn op deze wijze bijna 27.000 dieren herplaatst en sinds de oprichting in 2000 bedraagt dit aantal meer dan 200.000. Deze manier van herplaatsing is zeer succesvol en het aantal bezoekers per dag aan de website varieert van 7.000 tot 8.500⁹.

Stichting Amivedi is een landelijke vrijwilligersorganisatie die zorgt voor de registratie van vermiste en gevonden huisdieren in Nederland. De stichting werkt met ongeveer 110 meldpunten verspreid over Nederland. In 2010 werden in totaal 34.592 vermiste dieren geregistreerd. In totaal werden 32.219 gevonden honden en katten gemeld bij Amivedi. Het aantal dieren dat herenigd wordt met de eigenaar is onbekend⁵².

4.5. OPVANG OVERIGE DIERSOORTEN

Overige zoogdieren

- Stichting Aap heeft 22 grote en 37 kleine zoogdieren opgevangen in 2010. Hiervan werden 23 dieren herplaatst⁴⁹.
- In totaal zijn er ongeveer 130 opvangcentra voor konijnen en knaagdieren in Nederland. De 31 opvangcentra die gegevens hebben verstrekt blijken 9.923 dieren te hebben opgevangen waarvan er 8.711 herplaatst zijn. Een aanzienlijk deel van de opvangcentra kan als hobbymatig worden beschouwd⁵⁵.
- De stichting 'Frettig gestoord' heeft 108 fretten opgevangen in 2010. Zeer weinig dieren worden herplaatst¹⁴.

Vogels

- Stichting Papegaaienhulp Nederland heeft 23 vogels opgevangen in 2010. Dit aantal is de laatste jaren vermindert door ruimtegebrek. Daarnaast biedt de stichting heropvoeding aan zodat dieren bij hun eigenaar kunnen blijven³⁹.
- Stichting Nederlandse Opvang Papegaaien (NOP) geeft aan wereldwijd de grootste te zijn in zijn soort. De NOP vangt dieren op en huisvest deze in een eigen papegaaienvolk. Inmiddels zijn duizenden vogels hier gehuisvest verspreid over 500 volièrres⁵¹.

Reptielen

- Ook de opvang van reptielen en amfibieën wordt niet geregistreerd in Nederland. In 2010 waren circa 60 instellingen in Nederland actief die reptielen en/of amfibieën opvingen. In 23 van deze opvangcentra werden 1.097 dieren opgevangen (2009). Hiervan was 60% schildpad⁵⁶.
- In 2010 heeft Stichting Schildpaddencentrum Nederland 31 land- en 102 moerasschildpadden opgevangen. Daarnaast biedt de stichting een pension aan voor schildpadden. Het is geen doelstelling schildpadden te herplaatsen⁴⁵.

4.6. ELEKTRONISCHE REGISTRATIE VAN DIEREN EN DATABANKEN

In Nederland zijn verschillende databanken actief die de unieke nummers van chips bij diverse diersoorten registreren.³⁸ Dit zijn:

- Backhome Club	(www.backhomeclub.nl)
- Backhome-asiel	(www.backhome-asiel.nl)
- Nederlandse Databank Gezelschapsdieren	(www.ndg.nl)
- Petlook	(www.petlook.nl)
- Pet Base (Daisyweb)	(www.petbase.nl)
- Stichting CHIP	(www.stichtingchip.nl)
- Vereniging voor Beroepsmatige Kennelhouders (VBK)	(www.kennelhouders.nl)
- Registration Companion Animals (RCA)	(www.rca-databank.nl)

De NDG is de grootste databank van Nederland met een geschat marktaandeel van 75%. Bij de NDG zijn naar schatting meer dan 1,5 miljoen dieren geregistreerd en worden gemiddeld 12.500 dieren per maand bijgeschreven (150.000 dieren per jaar). In Nederland zijn inmiddels ongeveer 2 miljoen dieren geregistreerd. Hiervan bestaat 65% uit honden, 44% uit katten en circa 1% uit andere dieren (konijn, fret, vogel, schildpad etc.). Daarnaast zijn alle paardachtigen gechipt en geregistreerd. Er zijn van deze diersoort meer dan 400.000 registraties aanwezig in de centrale database bij het PVE.

5. Opleidingen

In Nederland worden diverse cursussen en opleidingen aangeboden in relatie met gezelschapsdieren. Het aanbod varieert van een hondencursus tot het halen van een WO-diploma Dierwetenschappen.

5.1. CURSUSSEN

Bij 20 tot 25 regionale kynologische centra werden in 2010 praktijkcursussen gevolgd door 350 tot 400 cursisten. In 2006 lag dit aantal boven de 400³⁷. Naast deze praktijkcursussen zijn diverse aanbieders van theoretische cursussen in Nederland actief. De sectoren waarin cursussen worden aangeboden zijn diergeneeskunde/paraveterinair, kynologie, dierfysiotherapie, kinderboerderij, dierenspecialzaak, proefdieren en dierenambulance. Niet alle cursussen worden bij alle cursuscentra aangeboden. Het Huisdier Kennis Instituut²⁵ verzorgde in 2006 voor 500 deelnemers een cursus, maar dit aantal nam af tot 315 in 2010²⁴. De Leidse Onderwijs Instellingen biedt vijf basisopleidingen aan. Het populairste zijn MBO-Paraveterinair en de spoedopleiding “Honden- en Kattenbesluit”. In totaal volgden 750 cursisten in 2010 bij het LOI een opleiding met betrekking tot gezelschapsdieren³.

Het Cursuscentrum Diervoorzorging Barneveld maakte tot 2006 een groei in het aantal cursisten mee met in dat jaar 1950 cursisten. In 2010 is er een daling opgetreden naar 1.500⁴. Het totaal aantal cursisten lag in 2006 op 2.850 exclusief de LOI. In 2010 bedroeg het totaal aantal cursisten 2.965. Verwacht wordt dat het aantal cursisten van de LOI in 2006 boven de 116 lag, dit wijst erop dat het aantal cursisten op het gebied van gezelschapsdieren gedaald is.

5.2. OPLEIDINGEN

Voor mensen die graag willen werken in de gezelschapsdierensector worden diverse dagopleidingen aangeboden. Opleidingen zijn te volgen op MBO, HBO en WO niveau.

5.2.1. MBO

In het schooljaar 2009-2010 stonden 537.000 studenten ingeschreven voor een MBO-opleiding. Hiervan volgde ruim 5,5% een opleiding in de sector “groen”, waaronder ook de gezelschapsdieren vallen. Deze 30.000 studenten volgen een opleiding aan een Agrarische Opleidingscentrum (AOC) via de Beroepsopleidende (17.500) of Beroepsbegeleidende Leerweg (12.000). Daarnaast bestaat een groep van 500 overige studenten die een alternatief traject volgen. Het MBO kent vier niveaus, waarbinnen steeds een bijpassende opleiding bestaat gerelateerd aan de gezelschapsdierensector. Van alle MBO-studenten volgt de meerderheid een niveau-4 opleiding. In 2009-2010 werkten in het MBO 56.000 medewerkers bij een regionaal opleidingscentrum (ROC), een AOC of vakinstelling. Deze vormden samen 44.500 FTE's. Aan de leeftijdsopbouw van de medewerkers valt op dat de meerderheid (65%) een leeftijd heeft van 45 jaar of ouder³².

5.2.2. HBO

In 2010 stonden 400.000 studenten ingeschreven bij de Nederlandse HBO-opleidingen. Het aantal inschrijvingen van 2010 ligt 12% hoger dan in 2006. Op HBO-niveau zijn twee opleidingen die in relatie staat tot de gezelschapsdierensector. Allereerst de opleiding “Dier- en Veehouderij” die op vier hogescholen wordt aangeboden. Daarnaast biedt Hogeschool Van Hall Larenstein ook de opleiding Diermanagement aan. In Tabel 5.1 zijn de inschrijvingsaantallen weergegeven. De opleiding Dier- en Veehouderij wordt gevolgd door 3,8% van de HBO studenten. Na vijf jaar opleiding in 2005 heeft 63% van het totaal aantal studenten dier en veehouderij een diploma gehaald tegenover het landelijk gemiddelde van 56%²⁰.

Tabel 5.1. Aantal inschrijvingen HBO dier- en veehouderij²⁰

Instelling	2007	2008	2009	2010
CAH Dronten	385	424	486	530
HAS Den Bosch	451	470	471	448
Van Hall Larenstein	450	425	446	460
InHolland	89	81	100	100
Totaal	1.375	1.400	1.503	1.538

In het HBO- onderwijs waren in 2009 in totaal ongeveer 41.000 personen werkzaam overeenkomend met 30.000 FTE's. Voor scholen met de opleiding Dier- en Veehouderij ligt het aantal op circa 439 FTE's docerend personeel (exclusief Hogeschool InHolland die geen gespecificeerde cijfers kon aanleveren)²⁰.

5.2.3. WO

In totaal studeerden in het Wetenschappelijk Onderwijs in 2009-2010 ongeveer 230.000 studenten²⁰. Met betrekking tot gezelschapsdieren zijn er twee instellingen die diergerichte opleidingen op WO-niveau verzorgen. Dit zijn de Universiteit van Utrecht (Faculteit Diergeneeskunde) en de Wageningen University (WUR)²⁰. Diergeneeskunde is een "numerus fixus" opleiding. Dit houdt in dat een vastgesteld aantal studenten per jaar (225) aan de opleiding mag beginnen. In totaal heeft deze opleiding 1500 studenten, waarvan circa 80% vrouwelijk⁵⁴. Jaarlijks wordt voor onderzoek drie miljoen euro gebruikt voor het Departement Geneeskunde van Gezelschapsdieren. Een deel van het budget "overig" (jaarlijks ongeveer 23 miljoen euro) wordt ook gebruikt voor onderzoek bij gezelschapsdieren. Het is daarom niet exact aan te geven hoeveel in totaal jaarlijks aan onderzoek bij gezelschapsdieren wordt uitgegeven⁶⁰. Aan de Wageningen University kan één master en één bachelor worden gevolgd waarbij gezelschapsdieren een rol spelen. In Tabel 5.2 zijn de opleidingen met aantal inschrijvingen per jaar vanaf 2007 weergegeven. Op dit vakgebied is een stijgende belangstelling waar te nemen.

Tabel 5.2. Opleidingen dierwetenschappen WUR ³¹

Opleidingen Dierwetenschappen WUR	2007	2008	2009	2010
Dierwetenschappen BSc	73	70	84	134
Animal science MSc	0	106	123	129
Cumulatief totaal BSc en MSc	73	176	207	263

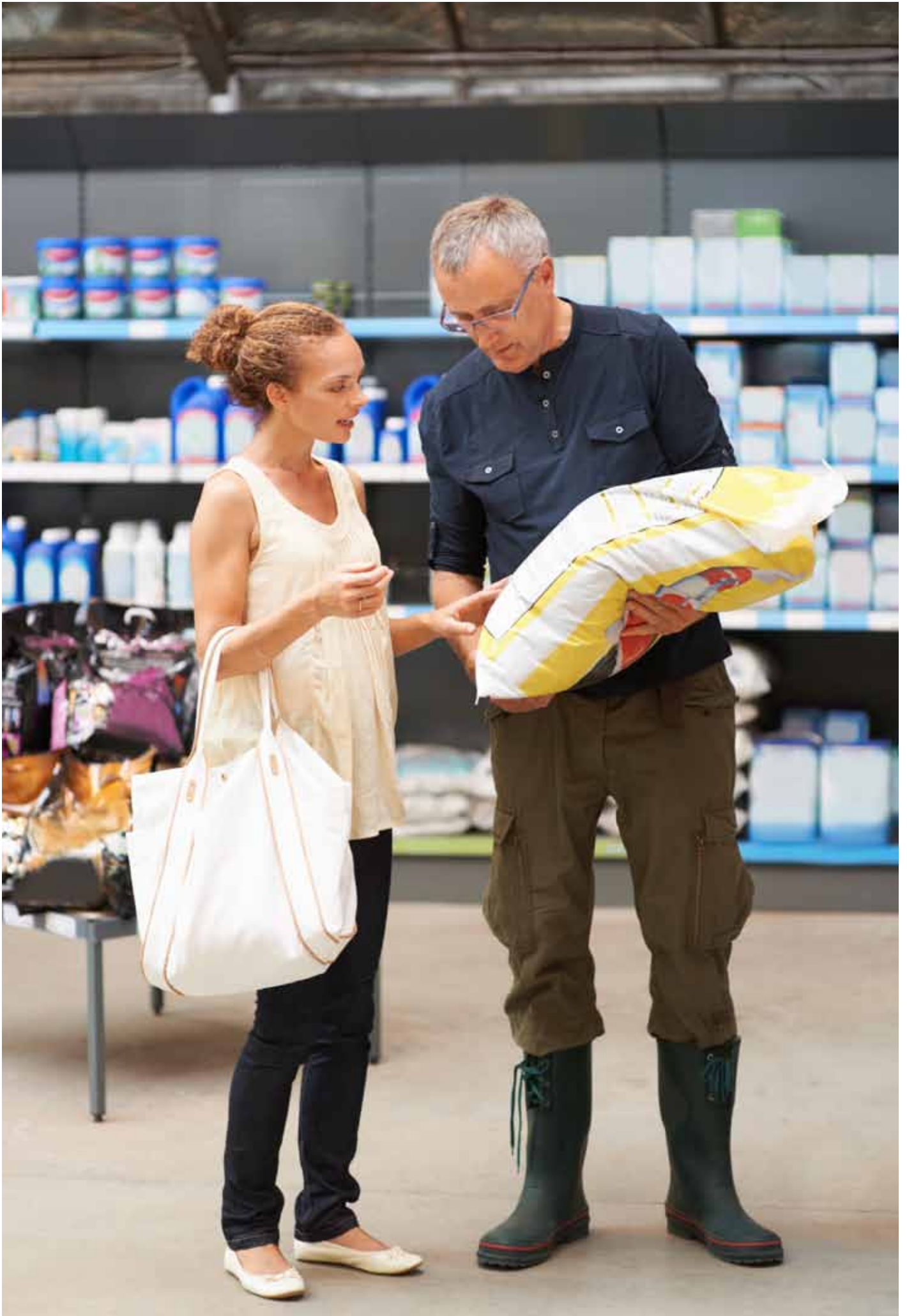
Binnen beide opleidingen staan niet de verschillende diersoorten, maar de verschillende disciplines centraal. Het vergelijken tussen diersoorten met als uitgangspunt een bepaalde discipline wordt zeer belangrijk gevonden. In zowel de BSc als de MSc kan een student in groepsopdrachten, individuele opdrachten en de thesis een keuze maken voor een diersoort. Aan het begin van het eerste jaar van de bachelor Dierwetenschappen wordt er gevraagd naar de voorkeur aangaande een diersoort. In Tabel 5.3 is de voorkeur van de eerstejaars studenten weergegeven. Opvallend is dat bijna de helft van de studenten nog geen voorkeur heeft voor een diersoort. De gezelschapsdieren vormen na deze ongespecificeerde keus de grootste groep. Dit geeft aan dat studenten een steeds minder vast

idee hebben betreft diergroep waar later mee gewerkt gaat worden. Dit is positief voor de sector gezien studenten door een bredere interesse breder inzetbaar zijn. Binnen de masterstudie Animal Sciences wordt geen diervoorkeur opgegeven³¹.

Tabel 5.3. Diersoort eerstejaars BSc WUR³¹

Diersoort in percentages eerstejaars	2007	2008	2009	2010
Gezelschapsdieren	16%	16%	7%	23%
Paarden	16%	13%	18%	16%
Productiedieren	30%	19%	15%	17%
Geen specifiek/anders	37%	53%	60%	45%

6. Handel

6.1. BEDRIJVEN EN HANDEL IN DIEREN(BENODIGDHEDEN)

6.1.1. GROOTHANDEL

Op het gebied van dierenbenodigdheden zijn in 2010 circa 150 bedrijven met groothandelsactiviteiten actief, waarvan 25 bedrijven zich richten op de import en export en 125 bedrijven op verkopen van dierenbenodigdheden en -voeders. Het aantal bedrijven is iets afgenomen ten opzichte van 2006 (160).

In Nederland zijn voor reptielen en amfibieën acht importeurs en/of exporteurs en twaalf speciaalzaken gevestigd. Daarnaast bestaan er 25 importeurs/exporteurs van siervissen, twaalf groothandelaren richten zich op koudwatervissen en acht speciaalzaken richten zich op Koi karpers⁴⁰.

6.1.2. DETAILHANDEL

In 2010 waren 1.844 dierenspeciaalzaken, 258 Welkoop/Boerenbondwinkels en 168 tuincentra die dieren(benodigdheden) verkopen actief. Daarnaast zijn 66 ambulante ondernemers aanwezig. Het totaal aantal verkooppunten exclusief supermarkten bedroeg in Nederland 2.336. Vanaf 2000 tot 2006 was het aantal verkooppunten stabiel en lag rond de 2.300. Dit aantal is dus licht gestegen. Samenwerkingsverbanden, zoals Discus, Intratuin of Pet's Place, maken 38% van de verkooppunten uit. Ook dit aandeel is stabiel gebleven⁴⁰. Het aantal werkzame personen in deze sector is ca. 5.200 FTE's, in 2006 waren dit nog 4.200 FTE's, dus heeft er een stijging van bijna 24% plaats gevonden.

In 2010 is de locatie waar huisdiereigenaren diervoeding kopen als volgt verdeeld: dierenspeciaalzaken 44% (in 2003: 54%); supermarkten 50% (41%) en tuincentra 12% (9%). Het totaal ligt boven de 100% omdat consumenten diervoeding bij meerdere verkooppunten halen⁴⁰. Het kopen van kattenvoer bij de dierenarts neemt langzaam toe. De reden is dat honden- en kattenbezitters meer geld uitgeven aan hun huisdier. Ook wordt steeds vaker obesitas bij honden en katten vastgesteld, bij de dierenarts kan speciaal dieetvoer gekocht worden om de obesitas bij hond of kat aan te pakken³⁶. Het aanbod dieren dat in de dierenspeciaalzaak aanwezig is, bestaat vooral uit aquariumdieren, knaagdieren, konijnen en vogels. De onderlinge verhoudingen zijn onbekend⁴⁰.

6.1.3. SUPERMARKTEN

De supermarktbranche in Nederland bestaat uit 4.330 supermarkten en 1.300 minisupers. Daarnaast zijn er circa 100 nachtwinkels en 30 foodwinkels in ziekenhuizen²¹. Verondersteld kan worden dat met uitzondering van de foodwinkels in ziekenhuizen, alle overige winkels voeding voor gezelschapsdieren, in het bijzonder voor hond en kat, verkopen. Daarnaast is een beperkt assortiment accessoires aanwezig zoals kauwstaafjes, kattenbakkorrels, vlooiënbestrijdingsmiddelen en borstels.

6.2. DIERENPENSIONS EN TRIMSALONS

In Nederland waren in 2010 ongeveer 500 dierenpensions aanwezig, deze pensions hebben minimaal 30 hondenplaatsen en/of 20 kattenplaatsen. Van de 500 dierenpensions, zijn 300 pensions waarbij de pensionactiviteiten voor het hoofdinkomen zorgen²². Gezondheidsdienst voor dieren gaf een indicatie van 550 dierenpensions, dit komt dus ongeveer overeen met de 500 dierenpensions die uit het rapport van Hogeschool HAS Den Bosch komen. In 2006 waren in Nederland 460 dierenpensions, dit is een stijging van bijna 9% sinds 2006. Ook het aantal trimsalons is duidelijk gestegen, in 2006 waren 700 trimsalons geregistreerd bij Dibevo tegenover 900 trimsalons in 2009. Dit betekent een stijging van ruim 28%.

6.3. GEZELSCHAPSDIEREN BIJ DE DIERENARTS

In tegenstelling tot 2006 zijn voor de eerstelijnspraktijk geen actuele gegevens beschikbaar, zoals het aantal cliënten, dieren en behandelingen per jaar. Wat betreft de tweede lijn zijn in Nederland 24 specialistencentra of- klinieken waar 43 verschillende dierenarts-specialisten werkzaam zijn binnen acht disciplines (orthopedie, weke delen chirurgie, radiologie, interne geneeskunde, oogheelkunde, dermatologie, pathologie, vogelgeneeskunde). Het aantal dieren dat jaarlijks naar deze klinieken wordt verwezen is onbekend.

In de derde lijn, de Hoofdafdeling Geneeskunde voor Gezelschapsdieren in Utrecht, werken 39 dierenarts-specialisten en worden 21 specialisten (CIO's) opgeleid. Een indruk omtrent de omvang kan worden weergegeven door het aantal operaties, 9.397 in 2010⁴⁸. Ruim 75% hiervan betrof honden direct gevolgd door katten (16%). In minder dan 10% ging het om reptielen, vogels en overige zoogdieren. Dit aantal is bijna verdrievoudigd sinds 2006 toen er 3.300 operatieve ingrepen plaatsvonden.^{26,59}

6.4. DIERENBEURZEN EN -TENTOONSTELLINGEN

In Bijlage 5 is een overzicht te vinden van de grotere dierenbeurzen- en tentoonstellingen die jaarlijks in Nederland worden georganiseerd.

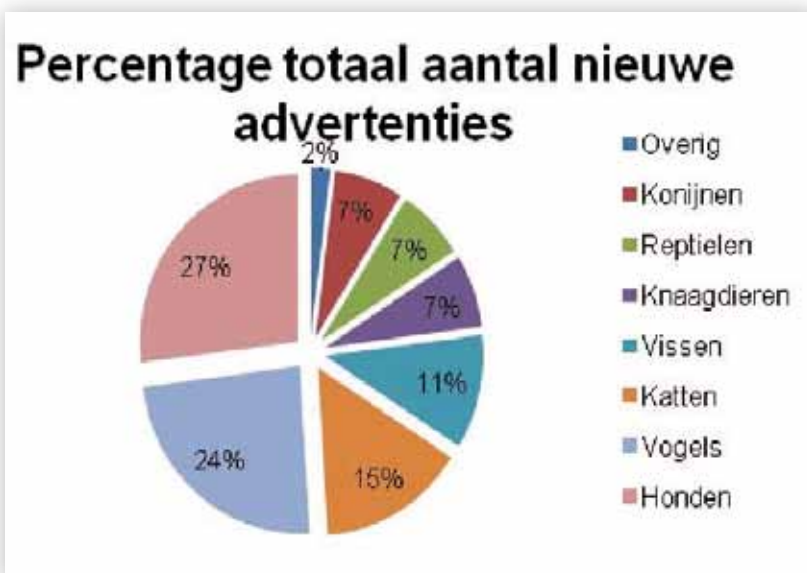
6.5. INTERNETHANDEL

Eind 2006 is een rapport verschenen over de handel in en aanbod van gezelschapsdieren via internet⁵⁸. De handel in gezelschapsdieren vindt naast de bekende kanalen zoals de groothandel, detailhandel, fokkers, handelaren en advertenties in kranten en tijdschriften steeds vaker via het internet plaats.

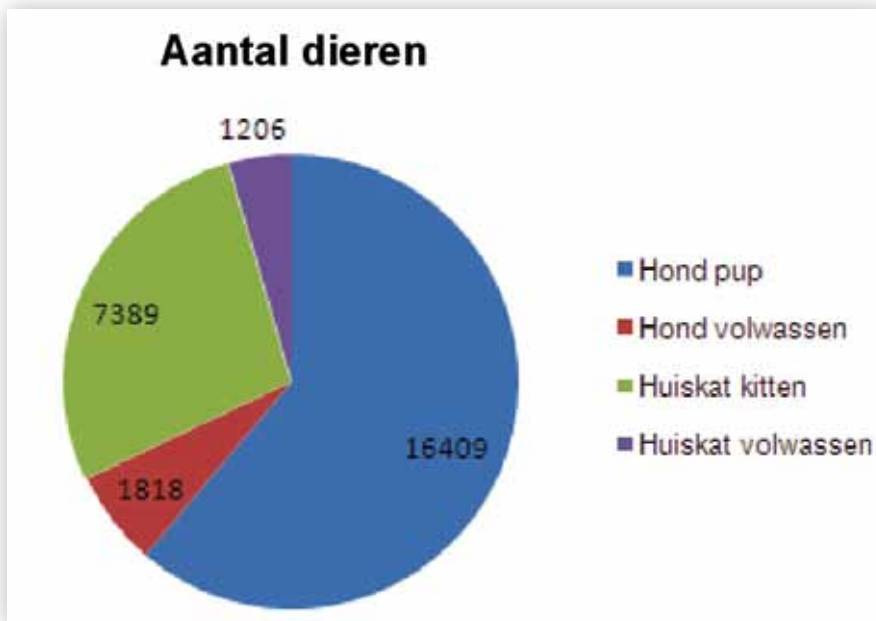
Als de aantallen worden geëxtrapoleerd moet het jaarlijks gaan om zeer grote aantallen dieren met een gezamenlijke hoge economische waarde. Daarbij valt op dat er nog relatief veel dieren (6,4%) gratis worden verhandeld en er een aandeel bestaat uit dieren die niet zonder vergunning verhandeld mogen worden⁵⁸.

Het resultaat van twee weken advertenties op internet tellen in de zomerperiode op veertien sites bedroeg 26.904 advertenties waarin 86.000 dieren werden aangeboden, waarvan 16.000 pups. De economische waarde bedroeg 9 miljoen euro, waarvan 5,5 miljoen euro aan pups. Er waren bijna 900 diersoorten/rassen betrokken minimaal 5.500 dieren werden gratis aangeboden. Het aandeel van Marktplaats was het grootste, namelijk 84% van de advertenties. In Figuur 6.1 is weergegeven hoe de verdeling van dieren is die nieuw aangeboden worden op internet. Honden en vogels worden het meest verhandeld. In Figuur 6.2 is het aantal honden en katten weergegeven. Pups worden hierbij het meest aangeboden.

Figuur 6.1. Het aandeel van de verschillende categorieën dieren in de internet-advertenties⁵⁸

Figuur 6.2. Het aantal honden en katten dat wordt aangeboden op het internet ⁵⁸

6.6. DIERENVERHUUR

Ten tijde van het rapport in 2006 was dierenverhuur nog beperkt gebruikelijk. In de laatste jaren is de dierenverhuur-sector echter sterk gegroeid. In 2009 verscheen een rapport waaruit bleek dat er 198 bedrijven waren die dieren verhuurden (Tabel 6.5). In de periode van het onderzoek (februari en maart 2009) werden 2.083 dieren aangeboden bestaande uit 149 diersoorten (Tabel 6.6). Diverse bedrijven bieden meerdere diersoorten aan⁵⁷.

Tabel 6.5. Bedrijven die dieren verhuren in Nederland⁵⁷

Categorie	Aantal	%
Bedrijven die uitsluitend dieren verhuren	9	4
Evenementenbureaus	21	10
Circussen die dieren verhuren	10	5
Bedrijven die dieren verhuren voor educatie	14	7
Valkerijen	24	12
Bedrijven die alleen vissen verhuren	7	3
Bedrijven en particulieren die duiven verhuren	107	54
Natuurbeheerbedrijven die tevens dieren verhuren voor evenementen	2	1
Bedrijven die dieren als modellen gebruiken	2	1
Overige bedrijven	2	1
Totaal	198	100

Tabel 6.6 Diersoorten die door dierenverhuurbedrijven worden aangeboden⁵⁷

Categorie	Aantal soorten	Aantal bedrijven
Honden	1	3
Katten	1	6
Wilde katten	5	9
Paardachtigen	3	55
Kameelachtigen	5	43
Runderen	2	25
Geiten	2	12
Schape	1	5
Knaagdieren	5	29
Overige zoogdieren	11	45
Vogels	19	158
Roofvogels	57	189
Reptielen	6	13
Insecten	9	15
Spinnen	1	3
Overige geleedpotigen	3	3
Amfibieën	3	6
Vissen	13	14
Slakken	1	1
Ringwormen	1	1
Totaal	149	N.v.t.

In het rapport kwamen nog enkele belangrijke feiten aan het licht. Drie van de vijf geïnterviewde bedrijven stelde een overeenkomst op. Op de websites van de bedrijven bleek de overeenkomst door 40% van de bedrijven vermeld. Bij slechts twee bedrijven worden welzijnsaspecten van de dieren hierin opgenomen. Vertegenwoordigers van de bedrijven zijn aanwezig op het evenementen om de dieren te begeleiden en in de gaten te houden. De meeste geïnterviewde bedrijven konden niet aangeven hoe vaak een individueel dier verhuurd wordt⁵⁷.

Een zich ontwikkelende vorm van dierenverhuur betreft verhuurbedrijven waar complete aquaria worden gehuurd door bijvoorbeeld ziekenhuizen of verzorgingstehuizen. Deze worden onderhouden door de verhuurbedrijven voor een vast bedrag per maand (zie Bijlage 5).

6.7. DIERENVERZEKERINGEN

In Nederland zijn een aantal aanbieders van zorgverzekeringen voor dieren. Deze organisaties zijn Proteq Dier & Zorg, PetPlan, Nationaal Spaarfonds, HEMA, Nationale Huisdierenverzekering, Kruidvat en Achmea. Proteq Dier & Zorg is de grootste verzekeraar met zo'n 115.000 verzekerde dieren. Van dit aantal is 70% hond en 30% kat. Bij PetPlan bedraagt dit aantal 37.500 en bij het Nationaal Spaarfonds 28.000. De overige verzekeraars verzekeren op het moment ca. 7.000 dieren per organisatie. In totaal bedraagt het aantal verzekerde dieren in Nederlands ruim 180.000. Van het totaal aantal honden en katten (4.377.000) is dus 4% verzekerd. Naast honden en katten worden ook kleine aantallen konijnen en papagaaien verzekerd.

De gemiddelde premie voor een dierenverzekering bedraagt € 220 per jaar, maar dit is echter sterk afhankelijk van de dekking. Meestal worden erfelijke gebreken, zoals ademhalingsproblemen van de Bulldog en heupproblemen van de Berner Sennenhond, niet verzekerd. De top 6 geclaimde aandoeningen zijn heupafwijkingen, elleboogafwijkingen, knieproblemen, ademhalingsproblemen, blaasproblemen en infectieziekten. Een eigenaren met een verzekerd dier gaat eerder naar de dierenarts bij problemen. Naar schatting besteedt een verzekerde diereigenaar jaarlijks € 50 meer bij de dierenarts, totaal € 9.000.000. De totale verzekeringspremie bedraagt bijna € 40.000.000 per jaar^{2,43}.

7. Economische Kengetallen

7.1. OMZET FOKKERS

Volgens de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied zijn op het moment 8.000 hondenfokkers in Nederland. Hier van fokken of handelen 426 fokkers bedrijfsmatig. Het aantal kattenfokkers is geëxtrapoleerd aan de hand van geschatte ledenaantallen van de kattenverenigingen tot een totaal van ongeveer 5.100 actieve kattenfokkers. Geschat wordt dat hondenfokkers een omzet behalen van € 13.600.000. De omzet van de kattenfokkers wordt ingeschat op ruim € 3 miljoen. In totaal wordt door alle honden en kattenfokkers in Nederland een omzet geschat van **€ 17.000.000³⁷**.

7.2. OMZET DIERBENODIGDHEDEN

In 2010 is ongeveer **€ 1,7 miljard** besteed aan dieren en dierbenodigdheden (voeding, aanschaf, geneesmiddelen en onderhoudsproducten). Het grootste deel hiervan wordt besteed bij de supermarkten (50%). Hierin treedt een verschuiving op vergeleken met 2006 omdat toen de dierspecialzaken nog het grootste marktaandeel hadden. Op de tweede plaats staan de dierspecialzaken (44%). Het overige marktaandeel ligt bij de tuincentra, agrarische winkels en dierenartsen. Verwacht wordt dat ongeveer 30% van de uitgaven besteed wordt aan voeding. Vergelijken met 2006 is dit een daling van 10%. Vergelijken met 1996 is dit een daling van 40%. De conclusie is dat de voeding goedkoper wordt en steeds meer wordt uitgegeven aan overige dierbenodigdheden en gezondheid⁴⁰.

7.3. KOSTEN AANSCHAF GEZELSCHAAPSDIEREN

De kosten voor de aanschaf van een gezelschapdier zijn zeer divers. Naast de verschillen in prijs per dier categorie bestaat er een sterke prijsdifferentiatie binnen een diersoort. In Tabel 7.1 zijn de prijsberekeningen weergegeven.

Tabel 7.1. Prijsberekeningen per diercategorie

Categorie	Aanschafprijs	Aantal	Totale omzet
Hond met stamboom	€ 700	41.000	€ 29.000.000
Hond zonder stamboom	€ 250	108.000	€ 27.000.000
Kat met stamboom	€ 400	8.800	€ 3.500.000
Kat zonder stamboom	€ 10	287.000	€ 3.000.000
Overige zoogdieren	€ 5-7,50	80.000	€ 500.000
Vissen, reptielen en vogels	€ 2	1.5 miljoen	€ 3.000.000
Totaal			€ 66.000.000

7.4. KOSTEN OPVANG DIEREN ZONDER EIGENAAR PER JAAR

Voor de gemiddelde kosten van de opvang, vervoer en destructie van honden, katten en overige dieren zonder eigenaar (gezond, gewond en/of preventieve ingrepen en vaccinaties) wordt uitgegaan van een geëxtrapoleerd bedrag vanuit het rapport van 2006. Daarbij waren de kosten voor een hond € 262 voor een kat € 147 en voor overige dieren € 50. Gemiddeld 20% van deze kosten worden gemaakt voor vervoer en 5% voor preventie. Uitgaande van deze gegevens en uitgaande van een inflatie van 2% per jaar is geschat dat deze kosten in Nederland uitkomen op **€ 17 miljoen**.

7.5. KOSTEN DIERENARTS

Gemiddeld besteedt een huishouden met een gezelschapsdier jaarlijks € 64 bij de dierenarts. Dit komt neer op een totaal van **€ 277 miljoen**. Vergeleken met 2006 is dit bedrag gestegen ondanks dat er minder dieren zijn. Dit geeft aan dat er meer wordt besteed aan de gezondheid van het dier.

Hondenbezitters geven € 89,80 jaarlijks uit bij de dierenarts > totaal € 120 miljoen

Kattenbezitters geven € 70.50 jaarlijks uit bij de dierenarts > totaal € 134 miljoen

Dit betekent dat voor de overige dieren (knaagdieren, vissen, reptielen etc.) ongeveer € 23 miljoen per jaar besteed wordt aan dierenartskosten⁴⁰.

7.6 KOSTEN DIERENVERZEKERING

Zoals vermeld in 6.7 wordt jaarlijks **€ 40 miljoen** verzekeringspremie betaald door huisdiereigenaren.

7.7. TOTALE UITGAVEN GEZELSCHAPSDIEREN

Veel kosten voor gezelschapsdieren zijn onbekend. Hierbij kan gedacht worden aan trainingen, alternatieve behandelingen, etc. De totale uitgaven aan gezelschapsdieren die aan bod zijn gekomen in dit rapport bedragen:

Omzet fokkers	€	17	miljoen
Omzet dierbenodigdheden	€	1.700	miljoen
Kosten aanschaf	€	66	miljoen
Kosten opvang	€	17	miljoen
Kosten dierenarts	€	277	miljoen
Kosten verzekering	€	40	miljoen
Totaal	€	2.12	miljard

7.8. OMVANG PRODUCTIE DIERVOEDING GEZELSCHAPSDIEREN

De totale productie van diervoeding voor gezelschapsdieren in Nederland bedroeg 433.550 ton in 2010. De import van hondenvoeding was 47.321 ton en kattenvoeding 48.952 ton. De gezamenlijke omzet NVG-leden bedroeg 308 miljoen euro³⁶. De totale productie van diervoeding voor gezelschapsdieren, inclusief die voor de export, is niet bekend. De waarde bedroeg in 2006 ruim 650 miljoen euro.

7.9. OMVANG VAN DIERENIMPORT EN -EXPORT

Via het CITES Bureau zijn gegevens verkregen betreft de vergunningsverstrekking van CITES A lijst soorten. Het aantal uitgegeven vergunningen geeft geen exact beeld van het daadwerkelijk aantal ingevoerde en (weder)uitgevoerde (gezelschaps)dieren (Tabel 7.4 en 7.5).

Tabel 7.4. Invoer CITES A lijst dieren⁴⁴

Invoer levend Diersoort	2009		2010	
	Afgegeven vergunningen	Aantal dieren	Afgegeven vergunningen	Aantal dieren
Amfibieën	58	2.991	49	3.640
Vogels	37	45	30	54
Zoogdieren	19	1.174	30	1.633
Reptielen	307	14.681	222	10.866
Totaal	412	18.891	331	16.193

Tabel 7.5. (weder) uitvoer CITES A lijst dieren⁴⁴

(weder)uitvoer levend Diersoort	2009		2010	
	Afgegeven vergunningen	Aantal dieren	Afgegeven vergunningen	Aantal dieren
Amfibieën	58	2.991	49	3.640
Vogels	37	45	30	54
Zoogdieren	19	1.174	30	1.633
Reptielen	307	14.681	222	10.866
Totaal	412	18.891	331	16.193

Uit tabel 7.4 kan geconcludeerd worden dat het aantal ingevoerde CITES gezelschapsdieren in 2010 is gedaald evenals het aantal afgegeven vergunningen. Uit tabel 7.5. kan geconcludeerd worden dat het aantal uitgevoerde CITES gezelschapsdieren fors is gestegen. Het aantal afgegeven vergunningen is echter gedaald. Dit geeft aan dat grotere aantallen dieren tegelijk worden uitgevoerd.

7.10 ECONOMISCHE WAARDE VAN DE GEZELSCHAPSDIERENSECTOR

In totaal wordt er jaarlijks minimaal € 2.12 miljard besteed aan de aanschaf en verzorging van gezelschapsdieren. Daarnaast wordt er nog voor honderden miljoenen (in 2006 was dit 650 miljoen) aan diervoeding voor de export geproduceerd. De sector verschaft werkgelegenheid aan ongeveer 18.000 FTE's (onderwijs, onderzoek, handel, diensten) en vertegenwoordigt een waarde van ongeveer € 3 miljard.

8. Diensten

8.1. FYSIOTHERAPIE

Voor dieren kan fysiotherapie nodig zijn, meestal in samenspraak en/of op doorverwijzing van een dierenarts. Fysiotherapie bij dieren werkt hetzelfde als bij mensen. De Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie bij Dieren (NVFD) is de belangenvereniging van dierenfysiotherapeuten. Om als dierenfysiotherapeut te kunnen werken dient eerst de humane opleiding fysiotherapie gevolgd te worden³⁵. Niet alle dierenfysiotherapeuten zijn aangemeld bij de NVFD. De gemiddelde behandeling bij de dierenfysiotherapeut voor een hond bedraagt € 36. Vaak worden de eerste keer intakekosten berekend, uiteenlopend van € 20 tot ruim € 45. De gemiddelde kosten voor de eerste behandeling van een hond in een dierenfysiotherapiepraktijk in Nederland bedragen € 56. Het jaarlijks aantal behandelingen en behandelde dieren is niet bekend.

8.2. HONDENUITLAAT SERVICES

Om aan de wensen van de moderne mens tegemoet te komen is de hondenuitlaatservice ontstaan. Honden worden thuis door de uitlaatservice, zonder dat de eigenaar thuis hoeft te zijn, meegenomen in een bus met vaak meerdere honden en in een bos of natuurgebied losgelaten voor een wandeling. In Nederland zijn volgens de Kamer van Koophandel 551 hondenuitlaatservices. Om de hondenbezitter een betrouwbaar en overzichtelijker bestand van uitlaatservices aan te bieden, is de Honden Uitlaat Service (HUS) opgericht. Om hiervan lid te worden dient men aan bepaalde minimale eisen te voldoen, zoals de bus waarin de dieren vervoerd worden, opleiding, werkwijze en maximale groepsgrootte en samenstelling. Indien aan alle eisen wordt voldaan krijgt de onderneming een keurmerk. De gemiddelde kosten voor het één keer per week uitlaten van een hond komt neer op € 10,75. Indien een hond meerdere keren per week uitgelaten moet worden is vaak sprake van een aangepast tarief. Veel uitlaatservices bieden naast hondenuitlaatservice ook extra diensten aan zoals training²³.

8.3. GEDRAGSTHERAPIE EN TRAINING

De meeste hondenbezitters maken op een bepaald moment in het leven van de hond gebruik van een training. Hierbij kan het gaan om bijvoorbeeld een puppytraining of een gedragstherapie. Het verschil tussen deze twee is dat bij de gemiddelde hondenschool wordt gewerkt aan het aanleren van nieuw gewenst gedrag. Gedragstherapie wordt pas toegepast indien een probleem is ontstaan omtrent het gedrag van een dier. De taak van de gedragstherapeut is het achterhalen van de oorzaak van het gedrag om het uiteindelijk weg te nemen. In Nederland zijn ongeveer 51 gedragstherapeuten werkzaam²⁸. De gemiddelde kosten voor een sessie bedragen € 125 en meestal is één sessie voldoende en volgen alleen nog enkele coachingsgesprekken.

9. Ontbrekende gegevens

In dit rapport worden veel nieuwe gegevens voor het eerst beschreven. Het is echter niet gelukt alle gewenste gegevens over de gezelschapsdierensector te verzamelen of betrouwbaar in beeld te krijgen. De redenen variëren van het eenvoudigweg ontbreken van registratie tot het niet tijdig beschikbaar hebben van de relevante informatie.

Onderwerpen die in de toekomst een vollediger beeld van de sector kunnen geven zijn onder andere:

- Aantallen dieren: raskonijnen en -knaagdieren; op kinderboerderijen; behandeld door dierenambulances; bij de dierfysiotherapeut; bij dierenuitlaatservices; bij gedragstherapie en -training
- Fokkerij: gegevens raskatten (aantal geboren kittens, aantal fokkers)
- Dierverhuur: gemiddelde bedrijfsgrootte; omzet; locatie aanschaf dieren voor verhuurbedrijven; opleiding personeel; frequentie verhuur; duur gemiddelde verhuurperiode; grootte van het werkgebied (inzicht in afstanden die de dieren afleggen)
- Elektronische registratie: aantallen geregistreerde dieren per databank
- Aantal dieren en behandelingen bij de dierenarts per jaar

Referenties

1. Boer S. de. Federatie Nederlandse Kattenverenigingen, mondelinge mededeling, 2011
2. Boer W. Proteq Nederland, schriftelijke mededeling, 2011
3. Bouwma J. LOI, mondelinge mededeling, 2011
4. Bovée A. Cursuscentrum Dierverzorging Barneveld, mondelinge mededeling, 2011
5. Brandt C. Platform Verantwoord Huisdierbezit Barneveld, Mondelinge mededeling, 2011
6. CBS, www.cbs.nl, september 2011
7. CBW-MITEX. Onderzoek Retail 2020 re'structure, november 2010
8. Confédération Ornithologique Mondial Nederland. Braam B, schriftelijke mededeling, 2011
9. Dierenasiels en internet, Jaarverslag, 2010
10. Dierenbescherming, Jaarverslag 2009 en 2008
11. DESUBO blindengeleidehond opleidingsinstituut, www.desubo.eu, website, juli 2011
12. FDN, Federatie Dierenambulances Nederland, schriftelijke mededeling, 2011
13. Fifé, www.fifeweb.org, website, september 2011
14. Frettig Gestoord, schriftelijke mededeling, 2011
15. Geleideschool Ans L'Abée, www.geleidehondopleidingen.nl, 2011
16. Geleideschool Herman Janssen, mondelinge mededeling, 2011
17. Geleideschool Martin Gaus, www.martingausgeleidehonden.nl, 2011
18. Glastra, Kleindierliefhebbers Nederland, schriftelijke mededeling, 2011
19. Gubbels E. Platform Verantwoord Huisdierbezit Barneveld, mondelinge mededeling, 2011
20. HBO-Raad, <http://hbo-raad.nl/hbo-raad/feiten-en-cijfers>, september 2011
21. Hoofdbedrijfschap Detailhandel, Dossier dierspecialzaken (feiten en cijfers), juni 2011
22. Hogeschool HAS Den Bosch, Dierenpension-rapport, 2010
23. Honden Uitlaat Service, www.hus-nederland.nl, augustus 2011
24. Huisdier Kennis Instituut, mondelinge mededeling, 2011
25. Huisdier Kennis Instituut, www.huisdierkennis.nl, september 2011
26. Jochems I. Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, schriftelijke mededeling, 2011
27. Jong de. Nederlandse Postduiven Organisatie, mondelinge mededeling, 2011
28. Kamer van Koophandel, www.kvk.nl, juli 2011
29. KNGF, Koninklijke Nederlandse Geleidehond Federatie, Jaarverslag 2010
30. Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, Jaarboek 2011
31. Lin C van. Wageningen Universiteit, schriftelijke mededeling, 2011
32. MBO-Raad, www.mboraad.nl, september 2011
33. Mennings W. Vereniging Beroepsmatige Kennelhouders, schriftelijke mededeling, 2011
34. Ministerie LNV, Nota Dierenwelzijn en Agenda Nationale Diergezondheid, 2008
35. Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie bij Dieren, www.nvfd.nl, augustus 2011
36. Nederlandse Voedingsindustrie Gezelschapsdieren. Marketresponse, Rapport Development Dog & Cat Population, 2011
37. Peeters P. Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland, schriftelijke mededeling, 2011
38. Petlook, online huisdierenregistratie, schriftelijke mededeling, 2011
39. Plas M. van der. Stichting Papegaaiehulp Nederland, schriftelijke mededeling, 2011
40. Ploeg A. Dibevo, schriftelijke mededeling, 2011
41. Raad van Beheer, www.raadvanbeheer.nl, 2011

-
42. RIVM. National Institute for Public Health and the Environment, PIENTER 2-project, Mollema L., 2009.
 43. Rooijen P. van. PetPlan Nederland, mondelinge mededeling, 2011
 44. Schelvis T. Nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit, CITES, schriftelijke mededeling, 2011
 45. Schildpaddencentrum Nederland, schriftelijke mededeling, opvang 2010
 46. SERPO, Gertreuer W. Schriftelijke mededeling, 2011
 47. SKBN, Stichting Kinderboerderijen Nederland, Jaarverslag 2010
 48. Sluijs F. van. Universiteitskliniek Gezelschapdieren, Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht, Juli 2011
 49. Stichting Aap, Jaarverslag 2010
 50. Stichting HulpHond Nederland, Jaarverslag 2010
 51. Stichting NOP, Nederlandse Opvang Papagaaien, www.papagaaipark.nl, juli 2011
 52. Stichting Amivedi, stichting voor vermiste en gevonden huisdieren, schriftelijke mededeling, 2011
 53. Summeren, J van. Stichting Zorgdier, schriftelijke mededeling, 2011
 54. Teusink, Faculteit Diergeneeskunde Universiteit van Utrecht, schriftelijke mededeling, 2011
 55. Van Hall Larenstein, rapport opvangcentra voor konijnen en knaagdieren in Nederland, juni 2010
 56. Van Hall Larenstein, rapport opvangcentra voor reptielen, amfibieën en geleedpotigen, oktober 2010
 57. Van Hall Larenstein, rapport dierenverhuur, maart 2009
 58. Van Hall Larenstein, rapport Dierengedownload, december 2006
 59. Veldman M. Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht, schriftelijke mededeling, 2011
 60. Verheijden J. Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit van Utrecht, mondelinge mededeling, 2011
 61. Vereniging van Opvangcentra voor Niet-Gedomesticeerde Dieren, www.vond.org, augustus 2011
 62. Raad voor Dierenaangelegenheden RDA, rapport Feiten & Cijfers, 2006

Bijlage 1. Rasverenigingen en liefhebbersverenigingen per diersoort

Naam Organisatie	Leden	Website
Honden		
Kon. Ned. Kennelclub KNK Cynophilia		www.cynophilia.nl
Raad van Beheer op Kynologisch gebied	192 Rasverenigingen (80.000 leden); 96 Kynologenclubs (30.000 leden); 13 Bijzondere en Windhondren verenigingen (10.000 leden)	www.kennelclub.nl
Katten		
1. Federatie Ned. Kattenverenigingen	Onafhankelijke verenigingen"	www.f-n-k.nl
- European Cat Fanciers (ECF)		www.ecf-nl.com
- Limbra Cat Club		www.limbracat.nl
- Ned. Kattenfokkers Ver. (NKFV)		www.nkfv.nl
- Ned. Langhaarkatten Ver. (NLKV)		www.nlkv.nl
- Ned. Perzen Ver. (NPV)		www.npv.org
- Ned. Raskatten Ver. (NRKV)		www.nrkv.info
- Ned. Ver. van Kattenvrienden (NVvK)		www.nvvk.net
- NKU "SARA"		www.nku-sara.nl
- SAINT pro Cat, Ned. Ver. van Kattenliefhebbers		www.saintprocat.nl
- Sociëteit van kattenliefhebbers Neocat		www.neocat.nl
2. Bij FIFé aangesloten		
- Felikat		www.felikat.org
- Mundikat		www.mundikat.nl
Overige zoogdieren		
Federatie voor Kleindierenteelt	Korteweegje 53 3247 BH Dirksland	
Frettenstichting		www.frettenstichting.nl
Frettig gestoord		www.frettiggestoord.nl
Internationale Ratten Fokkers/Fanclub		www.irf-rattenclub.nl
Kleindierliefhebbers Nederland	10.000	www.kleindierliefhebbers.nl
Land. Ver. Van Kleine Knaagdieren Liefhebbers		www.knaagdieren.nl
Ned. Chinchilla Ver. Voor Liefhebbers		www.ncvl.nl
Nederlandse cavia fokkersclub		www.caviacub.nl
Nederlandse Konijnen- en Knagersliefhebbers (NKB)		www.nkb.nu
Stichting de Fret		www.fret.nl
Stichting de Nederlandse Frettenclub		www.frettenclub.nl
Stichting Nederlandse Frettenclub		www.stichtingnederlandsefrettenclub.com
Ver. Liefhebbers Exotische zoogdieren (VEZ)		www.vez.nl
Vogels		
Alg. Ned. Bond van Vogelhouders ANBvV	140 aangesloten verenigingen	www.anbv.nl
Archaeopteryx (diergeneeskunde)		www.uu.nl
Aviornis: park- en sierwatervogels	2.500	www.aviornis.nl

Belangenbehartiging Europese Cultuurvogel	600	www.bec-info.com
Confédération Ornithologique Mondiale Ned.		bart.braam@tiscali.nl
Kleindierliefhebbers Nederland		www.kleindierliefhebbers.nl
Ned. Bond van Sierduivenliefhebbers (NBS)		www.sierduif.nl
Ned. Bond van Vogelliefhebbers (NBvV)	3.200	www.nbv.nl
Nederlandse Forpussen Club (NFC)		www.forpussenclub.nl
Nederlandse Postduivenorganisatie(NPO)	16 afdelingen	www.npo.nl
Pakara (Papegaaien, Kakatoes, Ara's)	12 verenigingen, 28.000 leden	www.pakara.nl
Parkietensociëteit (Alg. Bond Parkieten en Papegaaiachtigen)		www.parkietensociëteit.nl
Vereniging Euro-PARROT		www.euro-parrot.com

Reptielen en amfibieën

Archaepteryx (diergeneeskunde)		www.uu.nl
Europese Slangenvereniging		www.snakesociety.nl
Kameleonvereniging Nederland		www.de-kvn.nl
Samenwerkende Aquarium- en Terrarium Organisaties (SATO)		www.satonederland.nl
- Ver. van Aquarium- en Terrariumliefhebbers Danio Rerio Delft		www.daniorerio.nl
- DBAzureus		dbazureus@hetnet.nl
- Dendrobatidae Nederland (Ned. kikkervereniging)		www.gifkikkerportaal.nl
- KilliFish Nederland (Vereniging eierleggende tandkarpers)		www.killifishnederland.nl
- Lacerta (Ned. Ver. voor Herpetologie en Terrariumkunde)		www.lacerta.nl
- Nederlands-Belgische Schildpaddenvereniging (NBSV)		www.trionyx.nl/
- Salamandervereniging		www.salamanders.nl/
Stichting Groene Leguaan		www.groeneleguanen.nl
Tilburgse Terrarium Vereniging		www.repweb.nl
Ver. Liefhebbers van Exotische Zoogdieren (VEZ)		www.vez.nl

Vissen

Aquarium de siervis		www.desiervis.nl
Discusclub Holland		www.discusclub.nl
KOI2000 (Koi Karper)		www.koi2000.nl
Ned. Ver. Van Cichilidenliefhebbers (NVC)		www.nvcweb.nl
Nederlands Belgische Bond voor Zeewateraquariumverenigingen		www.nbbz.nl
Nederlandse Bond Aqua Terra (NBAT)		www.nbat.nl
Nishikigoi Vereniging Nederland (Koi)		www.nvn-koi.nl
Ornamenthal Fish International Nederland		www.ornamental-fish-int.org
Poecilia (Werkgroep Levendbarende tandkarpers NL)		www.poecilia.nl/
Vereniging Killifish Nederland (KFN)		www.killifishnederland.nl

Bijlage 2. Verenigingen en organisaties in de gezelschapsdierensector

Naam Organisatie	Leden	Website
(Geleide)hondenschool Herman Jansen		www.hondentrainer.nl
Agility BAND		www.agilityclub.nl
Alg. Belangenvereniging Hondentoiletterbedrijf		www.abhb.nl
BNSS Bond van Ned. Sledehonden-Sportorg.		
BREIN Bur. Registratie Identificatiecodes Ned.		www.brein.net
Chipnummers		www.chipnummer.nl
Davalon (The petcoach company)		www.davalon.nl
Desudo Blindengeleidehonden Opleidingsinst.		www.desudo.nl
DiBeVo (Dierbenodigdheden en -voeding)		www.dibevo.nl
Federatie Hondensport Nederland (FHN)		www.fhn.nl
Federatie Nederlandse Dierenambulances		www.fdn.nl
FIDIN; Ver. Fabrikanten Imp. Diergeneesm. Ned.		www.fidin.nl
GCS Genetic Counselling Services		www.gencouns.nl
Geleidehondenopleiding Ans Labee		www.geleidehondopleiding.nl
K9 dog centre		www.k9dogcentre.nl
KNGF Kon. Ned. Geleidehonden Fonds		www.geleidehond.nl
KNMvD: Kon. Ned. Mij. voor Diergeneesk.		www.knmvd.nl
KNPV Kon. Ned. Politiehonden Ver.	6052	www.knpv.nl
KVN: Kynologische Vakbond Nederland		www.kynologischevakbond-nederland.nl
Kynologisch adviesbureau Dogvision		www.dogvision.nl
Kynotrain Nederland		www.kynotrain.nl
LSOH Landelijke St. Ouderen en Gezelschapsdieren		www.stichtingdierenzorg.nl
Martin Gaus Gedragscentrum Nederland		www.martingaus.nl
Martin Gaus Geleide- en hulphondenschool		www.martingausgeleidehonden.nl
Ned. Bond Gebruikshondensportvereniging		www.ngb-hondensport.nl
Ned. Instructeurs Opvoeding en -Opleiding		www.hondenopvoeding.nl
Ned. Onafh. Kattenkeurmeestersgilde (NOK)		www.nokk.nl
Ned. Ver. Gedragstherapeuten honden Alpha		www.honden-gedragstherapie.nl
Ned. Ver. instructeurs Hondenopvoeding en -opleiding		www.hondenopvoeding.nl
Ned. Voedingsindustrie Gezelschapsdieren (NVG)		www.nvg-dierenvoeding.nl
NRHB Ned. Reddingshonden Bond		www.nrhb.nl
NVFD; Ned. Ver. Voor Fysiotherapie bij dieren		www.nvfd.nl
NVG Ned. Ver. Van Geleidehondengebruikers	198	www.geleidehondgebruiker.nl
PVH Platform Verantwoord Huisdierbezit		www.huisdieren.nu
Quiebus Kynologisch Centrum		www.quiebus.nl
Sledehondensport Club Nederland		www.ssc-nl.info
St. Stimulering Verantwoord Hondenbezit		www.svhb.nl
Stichting Assistentiehond Nederland		www.assistentiehondnederland.nl
Stichting Breitensport Nederland		www.breitensport.nl
Stichting de hond kan de was doen		www.dehondkandewasdoen.nl
Stichting Dierbaar		www.dierbaar.nl

Stichting European Studbook Foundation	www.studbooks.org
Stichting FelCan	www.felcan.nl
Stichting Felissana	www.felissana.nl
Stichting Hulphond Nederland (SHN)	www.hulphond.nl
Stichting Reddingshonden RHWW	www.reddingshonden.nl
Stichting Zinloos Geweld tegen dieren	www.zinloosgewelddieren.nl
Tinley Kynologisch Adviesbureau	www.tinley.nl
VEDIAS Vereniging van Dierenartsassistenten	www.vedias.nl
Ver. Keurmeesters Kynologisch gebied in Ned.	www.keurmeesters.nl
Vereniging Hondenuitlaatservices Nederland	www.hus-nederland.nl
VvBK Ver. Van Beroepsmatige Kennelhouders	www.kennelhouders.nl
Zorgdier	www.zorgdier.nl

Bijlage 3. Dierenbeschermingsorganisaties

Naam Organisatie	Leden	Verdere gegevens	Website
Bond tot bescherming van honden	3398	Stratenlaan 108, 2582 GV Den Haag	www.hondenbescherming.nl
IFAW Internationaal dierenfonds		Bezuidenhoutseweg 225, 2594 AL Den Haag	www.ifaw.org
Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren		Floris Grijpstraat 2, 2508 CR Den Haag	www.dierenbescherming.nl
Sophia Vereniging (tot bescherming van dieren)	1853	N.Zijds Voorburgwal 153, 1012 RK Amsterdam	www.sophia-vereeniging.nl
Stichting hulp en herplaatsing Gezelschapsdieren		Geraniumstraat 57, 8922 GZ Leeuwarden	www.shhh.nl
Stichting KonijnenBelangen	342	Dedemsvaartseweg Zuid 113, 7775 AE Lutten	www.konijnenbelangen.nl
Stichting Papegaaien en Parkieten Welzijn		Onderduikersweg 4, 8346 KP DE Bult	www.stichtingpapegai.nl
Stichting Papegaaienhulp		Weedingerkanaal NZ 33, 7831 HC Nieuw Weerdinge	www.papegaaienhulp.nl
Vissenbescherming		Postbus 26, 2100 AA Heemstede	www.vissenbescherming.nl
World Parrot Trust		Jacques Gardien, Laan van Tolkien 51, 5663 RW Geldrop	www.worldparrottrust.nl
World Society for the Protection of Animals		Postbus 1546, 3500 BM Utrecht	www.wspa.nl

Bijlage 4. Organisaties voor dierenopvang en -herplaatsing

Naam Organisatie	Leden	Verdere gegevens	Website
De Apenhof, St. landelijk opvangcentr. uitheemse diersoorten		Schoutenstraat 12, 3771 CJ Barneveld	de.apenhof@chello.nl
Dierenkwijtlijn		Amsterdam, 020- 4705000	
Reptielenzoo ' Serpo'			www.serpo.nl
Reptielenzoo Iguana		2625GW - 58 Delft	www.iguana.nl
Schildpaddenverzorging SOPTOM		Bellamypark 31-35, 4381 CH Vlissingen	www.schildpaddenverzorging.nl
Stichting AAP		Weegbree 16, 9302 AS Roden	
		Opvang voor uitheemse dieren, Almere	www.aap.nl
Stichting Amivedi		100 hulpposten	www.amivedi.nl
Stichting dieren onderdak		Amsterdam	www.stichtingdierenonderdak.nl
Stichting dierenasiels en internet			www.dierenasiels.com
Stichting Eekhoornopvang Nederland		Iepenlaan 8, 1406 PV Bussum	www.eekhoornopvang.nl
Stichting hulp en herplaatsing gezelschapsdieren		Leeuwarden	www.dierhulp.nl
Stichting Kittenopvang Nederland			www.kittenopvang.nl
Stichting landelijke herplaatsing huisdieren		Vaals	www.slhh.nl
Stichting Melief		Rockanje	www.stichtingmelief.nl
Stichting Ned. Opvang Papegaaien		Wintelresedijk 51, 5507 PP Veldhoven	www.papegaaienpark.nl
Stichting Pantera (roofdieren)		Grindweg 22, 8422 DN Nijeberkoop	www.pantera.nl
Stichting Schildpaddencentrum Nederland (SSN)		J Kelperweg 26, 2408 AC	www.schildpaddencentrum.nl
		Alphen aan de Rijn	
Vogel Revalidatie Centrum Zundert		Luiteweg 36A, 4882 TD Zundert	www.vrczundert.nl
VOND Ver. Opvangcentra	13	Postbus 50313, 1305 AH Almere	www.vond.org
Niet-Gedomesticeerde Dieren			

Bijlage 4a. Frettenopvang

Naam Organisatie	Verdere gegevens	Website
Frettig Gestoord	Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Steenwijk	www.frettiggestoord.nl
Frettenopvang de Frettenbende	Hoogvliet en Cuijk	www.opvanghoogvliet.tripod.com
Frettenopvang en stichting red de fret	Delfzijl	www.members.multimania.nl/frettenopvang
Frettenopvang Lelystad	Lelystad	www.fret-opvang-lelystad.nl
Frettenpaleis Nicky	Breugel	www.frettenpaleisnicky.nl
Stichting de Nederlandse Frettenclub	Waalwijk	www.frettenclub.nl
Stichting Frettenopvang West- Friesland	Hoogkarspel	www.home.planet.nl/ brou2758

Bijlage 4b. Cavia- en konijnenopvang

Naam Organisatie	Verdere gegevens	Website
Animal home	Zoetermeer	www.animalhome.nl
Carlo asiel voor konijnen en cavia's	Eibergen	www.caviaopvang.dootall.com
Carlo asiel voor konijnen en cavia's	Eibergen	www.caviaopvang.dootall.com
Cavia opvang Hillegom	Hillegom	www.caviaopvanghillegom.nl
Cavia opvang knabbeltje	Ezinge (Gr.)	www.members.multimania.nl/caviaopvang
Cavia opvang Rozan	Eindhoven	www.caviaopvangrozan.nl
Caviaopvang 't Kuufke	Limbricht	www.kuufke.com
Caviaopvang Betuwe	Tiel	www.caviaopvangbetuwe.nl
Caviaopvang pruttel	Strijensas	www.opvangpruttel.nl
Caviaopvangcentrum Beertje	Woldendorp (Gr.)	www.caviaopvangcentrum.com
Caviarusthuis Knoevel	Stein	www.knoevel.nl
Diereninformatie De Grote Cavia	Dordrecht	www.degrotecavia.nl
Dierenopvang /hotel Maxi Paxi	Den Bosch	www.maxipaxi.nl
Gezelschapsdieren opvang 't Saens Dierenrijk	Zaandam	www.huisdieropvang.nl
Goofy Konijnen- en Caviaopvang	Oldenzaal	www.asielgoofy.nl
Het hangorenparadijs	Steenwijkerwold	www.hangorenparadijs.nl
Kleindierenopvang zeeland	Kattendijke	home.planet.nl/-dverburg/
Knaagdierencentrum	Castricum/Heiloo	www.knaagdierencentrum.nl
Knaagdierenopvang Den Haag	Den Haag	www.knaagdierenopvang.nl
Knaagdierenopvang pluchi	Nieuwegein	www.pluchi.nl
Knabbeltje	Almere-buiten	www.knabbeltje.nl
Knavivo	Verskillende adressen	www.knavivo.nl
Konijnen en caviaopvang femke van de laan	Lelystad	www.femkevdlaan.nl
Konijnenopvang Binkies	Galder	www.konijnenopvangbinkies.nl
Konijnenopvang Franky		www.opvangfranky.nl
Konijnenopvang Hannie	Eindhoven	www.konijnenopvanghannie.nl
Konijnenopvang het dierenparadijs	Dordrecht	www.konijnenopvang-dierenparadijs.nl
Konijnenopvang het gouden mandje	Roosendaal	www.goudenmandje.nl

Konijnenopvang het hazenbos	Monnickendam	www.hethazenbos.nl
konijnenopvang het knabbelhuis	Oegstgeest	www.konijnenopvanghetknabbelhuis.webklik.nl
Konijnenopvang huize pluis	Deurne	www.huizepluis.nl
Konijnenopvang Jamie's	Ede	www.konijnenopvangjamies.nl
Konijnenopvang muffins	Hilversum	www.muffinskonijnenopvang.nl
Konijnenopvang Rabbithutch	Den haag	www.freewebs.com/opvangrabbithutch.nl
Konijnenopvang rijndmond	Mijdrecht	www.konijnenopvangrijndmond.dierenbescherming.nl
Opvang Snoopy	Rijndmond	www.members.chello.nl/g.stegenman
Opvangcentrum Carla's cavia's	Hilversum	www.caviaopvangcarla.nl
Opvangcentrum haas en Ko	Eindhoven	www.haas-en-ko.nl
St. Konijnenopvang "De Hoge Hoed"	Baarlo	www.hetkonijn.nl
St. Landelijke Herplaatsing Gezelschapsdieren	Rotterdam	www.slhh.nl
Stichting BunnyBin	Aalsmeer	www.bunnybin.nl
Stichting Cavia	Ermelo	www.stichtingcavia.com
Stichting Cavia Angerlo	Bakkeveen	www.stichtingcaviagelderland.nl
Stichting Cavia en caviadorp	Angerlo	www.stichtingcavia.nl
Stichting Cavia Nootdorp	Bakkeveen	www.geocities.com/rolf_hulsbergen/index.htm
Stichting Cavia opvang Haarlem	Nootdorp	www.cavia.webbieworld.nl
Stichting klein geluk	Haarlem	www.stichtingkleingeluk.nl
Stichting knaagdierencentrum aa&hunze	Zetten	www.opvangaenhunze.nl
Stichting knaagdierenopvang Friesland	Veendam	www.knaagdierenopvangfriesland.novosite.nl
	Leeuwarden	

Bijlage 5. Dierenbeurzen, tentoonstellingen en wedstrijden

Naam Organisatie	Aard	Website
Diversen		
VHM-events	Dierenshows en -tentoonstellingen	www.vhm-events.com
Honden		
Federatie Hondensport Nederland	Gedrag- en gehoorzaamheidswedstrijden	
Raad van Beheer op Kynologisch Gebied	Tentoonstellingen (17 totaal, 38000 inschrijvingen) Kampioen Clubmatches (18000 inschrijvingen) Clubmatches (6000 inschrijvingen) Gedrag-, gehoorzaam-, behendigheid (Inter)nationale baanrennen	
Overige zoogdieren		
Federatie Kleindierteelt	Tentoonstellingen konijnen, cavia's, kleine knaagdieren, pluimvee	
Vogels		
Ned. Bond van Vogelliefhebbers	Regionale tentoonstellingen, districtstentoonstellingen, bondstentoonstelling	
Europarrot & Parkieten soc.	Enkele grote shows van parkieten en papegaaien	
Aviornis (park- en sierwatervogels)	(Ruil)beurzen; soms met Ned. Kleindierbond	

Bijlage 6 Kwekers/fokkers

Naam Organisatie	Locatie	Website
Vogels		
Anton en Fennie van der ploeg	Oudega	www.antonpap.home.xs4all.nl
Borgstein birds and Zoofood Trading V.O.F.	Wamel	www.borgstein-birdstrading.nl
Breedingfarm Man in 't Veld	Klarenbeek	www.manintveld.com
Broedery de Weydegansch	Lage mierden	www.buffganzen.nl
Hyacint international	Haarsteeg	www.hyacint.nl
Kleijer vogelkwekerij	Gelderland	www.kleijervogelkwekerij.nl
Twitter Breeding B.V.	Zeeland	www.twitterbreeding.nl
Vogelkwekerij M van Kollenburg		www.vogelkwekerij-vankollenburg.jouwweb.nl
Vogelkwekerij.nl		www.vogel-kwekerij.nl
Reptielen		
101 dragons	Menadum	www.101dragons.com
Agamen		www.agamen.nl
Agamura		www.agamura.nl
Anterelia pythons		www.antareliapythons.nl
Australian Pythons		www.australianpythons.nl
Bas hijgemann's pythons	Ridderkerk	www.pythons.nl
BC Reptiles	Ede GLD	www.bcreptiles.com
Beautysnakes	Klazinaveen/Nieuwolda	www.beutysnakes.nl
BG gecko		www.bg-gecko.nl
Ciliatusbreeder		www.everyoneweb.com/ciliatusbreeder/
Dragon house	Groningen	www.dragon-house.nl
E.C. Reptiles	Oisterwijk	www.ecreptiles.nl
EH geckos		www.ehgekkos.webs.com
ES-Reptiles	Alphen	www.ires-reptiles.com
Happy Reptiles	Venlo	www.happy-reptiles.nl
Hollandsnakes	Julianadorp	www.hollandsnakes.nl
Kwekerij Rana V.O.F.	Heerlen	www.dutch-rana.nl
Morelia		www.morelia.nl
Nuyten Reptiles	Sint Willebrord	www.moreliagranites.com
PWM reptiles	Den Haag	www.pwm-reptiles.com
Repti Farm	Ridderkerk	www.repti-farm.nl
Repti-rent	Amsterdam	www.repti-rent.nl
Repti-Wall	Dordrecht	www.repti-wall.com
Repticare		www.repticare.nl
Riethaas Reptiles	Roswinkel	www.koningspython.nl
RT Reptiles Paradise	Ochten	www.rtreptilesparadise.nl
Sanzinia	Dordrecht	www.sanzinia-morelia.com
Siervis- en reptielenkwekerij Kapers	Hengelo OV	www.kwekerijkaspers.nl
Slangenweek	Hardegarijp	www.slangenweek.nl
Slangenparadijs		www.slangenparadijs.nl

Naam Organisatie	Locatie	Website
Vissen		
Aqua-zeeland	Goes	www.aqua-zeeland.nl
Aquabeek	Handel	www.aquabeek.nl
Atol marine Life	Holtum	www.atol-marinelife.nl
Bartoula	Soest	www.bartoula.nl
Christy's Dierenjungle	S-Gravenhagen	www.christysdierenjungle.nl
De jong marine life B.V.	Spijk	www.dejongmarinelife.nl
Edo Koi Holland	Hazerswoude- dorp	www.edokoi.nl
Forellenkwekerij Keijzersberg V.O.F.	Blitterswijk	www.keijzersberg.nl
G&D Koi	Dalen	www.gdkoi.nl
Koi & Bonsai	Hengevelde	www.koibonsai.nl
Koi & Sierviskwekerij Raymond Vasternik	Deurningen	www.sierviskwekerij.nl
Koi-Vijvercentrum Waterland	Purmerend	www.koi-waterland.nl
Koidream	Veenendaal	www.koidream.com
M. Bloem	Haaksbergen	www.koiboerderij.nl
Nishikigoi Lunenburg	Hoogeveen	www.nishikigoi-lunenburg.nl
Romyn Viskwekerij	Wekerom	www.romyn.nl
Siervis- en Reptielenkwekerij Kaspers	Hengelo OV	www.kwekerijkaspers.nl
Sierviskwekerij Bert Bouman	Rhenen	www.bertbouman.webklik.nl
Sierviskwekerij Boerma	t Zandt	www.sierviskwekerijboerma.nl
Sierviskwekerij Gert Kupers	Vledderveen	www.siervissenkwekerij.wswebdsign.nl
Sierviskwekerij Jan de Graaf	Creil	www.sierviskwekerijdegraaf.nl
Sierviskwekerij Lake Nyassa	Oosterhout NB	www.lake-nyassa.nl
Sierviskwekerij Parels uit Malawi	Sprundel	www.parelsuitwalabi.nl
Sierviskwekerij Sengers	Krommenie	www.sierviskwekerij-sengers.nl
Sierviskwekerij van Arkel	Middenmeer	www.vanarkelvis.nl
Sierviskwekerij Weber	Hengelo	www.sierviskwekerijweber.nl
Sterren Koi	Lelystad	www.sterrenkoi.nl
Viskwekerij De Flammert V.O.F	Bergen LB	www.koiworldbergen.nl
Visser Chichlids	Silvolde	www.vissercichlids.nl

